

Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap
Socialt arbete/Institutionen för sociala och psykologiska studier

Anneli Hogmalm & Anna Ahlbäck

Solsken och regnskurar

En kvalitativ studie om upplevelsen av att vara familjehemsförälder

Sunshine and showers of rain

A qualitative study about the experience being foster parent

Examensarbete 15 hp
Socionomprogrammet

Termin: VT 2016
Handledare: GullBritt Rahm
Examinerande lärare: Ulla Rantakeisu

Title: Sunshine and shower of rains. A qualitative study about the experience being foster parent.

Authors: Anneli Hogmalm and Anna Ahlbäck

Abstract

The purpose of this study was to figure out how foster parents view their task and the responsibilities that the task entails, what gives foster parents motivation to continue with the mission, as well as what kind of emotional attachment the foster parents experience they get to the placed children.

This study consists of six interviews, of which five of them were individual and one pair interview. The gathered material was analyzed from content analysis. Three themes emerged in the results which were: The mission as a foster family, why foster family and the everyday of foster families. The results were then analyzed through previous research along with Antonovskys concept *sense of coherence*, *SOC* and Bowlbys *attachment theory*. The results showed that foster families have different views depending on how long they have been foster families, what kind of children they've had but above all, what motivated them to start a foster family.

Keywords: Foster families, foster parents, foster placed children and young people

Titel: Solsken och regnskurar. En kvalitativ studie om upplevelsen av att vara familjehemsförälder.

Författare: Anneli Hogmalm och Anna Ahlbäck

Sammanfattning

Syftet med den här studien var att ta reda hur familjehemsföräldrar upplever sitt uppdrag och det ansvar som uppdraget medför, vad som ger familjehemsföräldrar drivkraften att fortsätta med uppdragen, samt vilken känslomässig relation familjehemsföräldrar upplever att de får till de placerade barnen.

Studien består av sex intervjuer med olika typer av familjehem, varav fem enskilda intervjuer och en parintervju. Det insamlade materialet analyserades med innehållsanalys. Tre teman framträdde i resultatet vilka var: *Uppdraget som familjehem, varför familjehem och vardag som familjehem*. Resultatet analyserades sedan utifrån tidigare forskning samt Antonovskys begrepp *känsla av sammanhang, KASAM*, och Bowlbys *anknytningsteori*. Resultatet visade att familjehemmen har olika synsätt beroende på hur länge de har varit familjehem, vilken typ av placeringar de haft och har, men framförallt av vilken anledning familjehemmet blev familjehem från början.

Nyckelord: familjehem, familjehemsföräldrar, Familjehemsplacerade barn- och unga.

Förord

Vi vill börja med att tacka alla respondenter som har bidragit med sina upplevelser och erfarenheter, vilka ligger till grund för den här studien. De här människorna gör ett fantastiskt jobb och bidrar till att barn som har haft det svårt får det bättre. Vi vill uppmärksamma det engagemang och den tillgivenhet som de här människorna visar för de placerade barnen. Vi sänder även en tanke av tacksamhet till Maria och Camilla som arbetar i en kommun i Mellansverige, med vilkas hjälp vi lyckades komma i kontakt med några av studiens respondenter. Sist men inte minst vill vi tacka vår handledare GullBritt Rahm som gett oss goda råd och varit ett stöd genom hela uppsatsprocessen. Under uppsatsprocessen har ett gemensamt ansvar tagits för uppsatsens alla delar.

Stort tack till er alla!

Karlstad, juni 2016

Anna Ahlbäck och Anneli Hogmalm

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
1.1 Syfte och frågeställningar	3
1.2 Centrala begrepp.....	3
2. Tidigare forskning	4
2.1 Drivkraft	4
2.2 Uppdraget och dess utmaningar	4
2.3 Känslomässig relation.....	5
3. Teoretiskt perspektiv	7
3.1 KASAM - Känsla av sammanhang	7
3.1.1 Begriplighet.....	8
3.1.2 Hanterbarhet.....	8
3.1.3 Meningsfullhet	8
3.1.4 Stressorer.....	8
3.2 Anknytningsteori	9
4. Material och metod.....	11
4.1 Metod.....	11
4.2 Urval	11
4.3 Datainsamling	11
4.4 Analysmetod	12
4.5 Trovärdighet	13
4.5.1 Giltighet	13
4.5.2 Tillförlitlighet.....	13
4.6 Etiska överväganden.....	14
5. Resultat och analys.....	15
5.1 Uppdraget som familjehem	16
5.1.1 Inför uppdraget som familjehem.....	16
5.1.2 Det nödvändiga stödet.....	17
5.1.3 När det brister	19
5.2 Varför familjehem?.....	20
5.3 Vardagen som familjehem.....	21
5.3.1 Familjehemmens ansvar.....	21
5.3.2 Stress och oro	22

5.3.3 Motivation.....	23
5.3.4 Relation	25
6. Diskussion	28
6.1 Resultatdiskussion	28
6.2 Metoddiskussion.....	31
6.3 Förslag till vidare forskning	31
6.4 Avslutande slutsatser	32
Referenser.....	33
Bilagor	36
Bilaga 1. Informationsbrev till familjehem	36
Bilaga 2. Intervjuguide	37

1. Inledning

Det är samhällets ansvar att tillgodose medborgarnas behov av stöd och hjälp, detta tydliggörs i lagstiftningen. Av Socialtjänstlagens portalparagraf (2001:453) framgår att målet för socialtjänstens verksamheter är att “främja människornas ekonomiska och sociala trygghet”, att “främja jämlikhet i levnadsvillkor”, samt att “främja människornas aktiva deltagande i samhällslivet”. År 1989 antog Sverige FNs barnkonvention som innehåller 54 artiklar vilka alla berör barnen och de rättigheter de har (Unicef 2016). Barnkonventionen är ännu ej implementerad i lagstiftning, men i Socialtjänstlagens 1 kap.2§ (2001:453) tydliggörs att samhället vid insatser för barn och unga ska ta hänsyn till barnets bästa.

I Socialtjänstlagens femte kapitel förtydligas det ansvar som samhället har gentemot olika grupper. Då insatserna inriktar sig mot barn och unga framgår att socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden som främjar en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling. Vidare framgår att socialnämnden

... i nära samarbete med hemmen ska sörja för att barn och unga som riskerar att utvecklas ogynnsamt får det skydd och stöd som de behöver och, om barnets eller den unges bästa motiverar det, vård och fostran utanför det egna hemmet. (SFS 2001:453, SoL 5:1)

I Sverige ingrep och placerade socialtjänsten under år 2014 28700 barn och unga i åldrarna 0-20 år. Barnen eller de unga kan placeras för vård i familjehem, jourhem, hem för vård och boende (HVB) eller i stödboenden. Den vanligaste placeringsformen är i familjehem, där ungefär 60 % av barnen placeras (Socialstyrelsen 2015). Ett familjehem är enligt 3 kap. 2§ socialtjänstförordningen (2001:937) ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden “tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt”. Det betyder att minst en vuxen person i en familj anser sig ha resurser för att ta ansvaret för ett barn eller en ungdom som inte kan bo i sitt nuvarande hem, och därför åtagit sig att utföra socialtjänstens uppdrag. Innan ett familjehemsuppdrag kan påbörjas undersöks det presumtiva familjehemmet genom utredning.

I Sverige är *Kälvestensmetoden* och *Parent Resources for Information, Development, and Education, PRIDE* de mest etablerade utredningsmetoderna. Kälvesten är en halvstrukturerad intervjumetod som bygger på psykodynamisk teori och vars syfte är att få en bild av familjen och familjens samspel (SOU 2011:61). Ett alternativ till Kälvestensmetoden är PRIDE-modellen, vilken är en kombinerad utbildning och utredning. Under tiden som utbildningen pågår fyller de presumtiva föräldrarna i en livsbok, vilken sedan ligger till grund för utredningen och ger föräldrarna en känsla av delaktighet. (Rasmussen & Regné 2013).

När familjehemmen sedan påbörjar sina uppdrag, innebär det samma ansvar som för de biologiska föräldrarna och regleras i Föräldrabalkens 6 kapitel (SFS 1949:381). Av föräldrabalken framgår att förmyndaren har ett ansvar att tillgodose barnets behov av trygghet, omvårdnad och god fostran. Syftet med lagstiftningen är att barnet på sikt ska bli en trygg och välfungerande vuxen.

I avhandlingen *Fosterfamiljens inre liv* (Höjer 2001) framgår att socialnämndens uppdrag som familjehem kan vara både jobbigt och glädjande, och att uppdraget som familjehemsförälder ställer höga krav på både mognad, kunskap och inte minst engagemang (Höjer 2001). För att utföra socialnämndens uppdrag utgår enligt Sveriges kommuner och landstings rekommendationer (SKL 2015) arvodes- och omkostnadsersättning till familjehemmen. Arvodesersättningen är lön för uppdraget och den beskattas som inkomst av tjänst, är sjukpennings- och pensionsgrundande, men leder inte till någon tjänstepension då uppdraget inte räknas som ett yrke eller en anställning. Arvodesersättningen berättigar inte till vare sig A-kassa, semesterlön eller semesterersättning. Omkostnadsersättningen ska inte vara skattepliktig och den ska täcka de merkostnader som uppstår kring en ny familjemedlem som till exempel kläder och skor, mat, förbrukningsvaror och alla andra kostnader som uppstår. Omkostnadsersättningen är varken sjukpenning eller pensionsgrundande. Detta är enligt SKL (2015) rekommendationer och kommunerna har egna system för hur stor ersättning familjehemmen ska få för sina uppdrag.

De ekonomiska förutsättningarna och de krav som ställs på familjehemsföräldrarna samt det faktum att de placerade barnen och ungdomarna ofta har beteendeproblematik gör att många familjehem efter en tid inte längre orkar utan väljer att avsluta sina uppdrag (Höjer 2001; Khoo & Skoog 2014).

I avhandlingen *Fosterfamiljens inre liv* (Höjer 2001) framgår att socialnämndens uppdrag som familjehem kan vara både jobbigt och glädjande, och att uppdraget som familjehemsförälder ställer höga krav på både mognad, kunskap och inte minst engagemang (Höjer 2001). Dessa krav, tillsammans med att de placerade barnen och ungdomarna ofta har beteendeproblematik, gör att många familjehem efter en tid inte längre orkar, utan avslutar sina uppdrag (Höjer 2001; Khoo & Skoog 2014).

Förförståelsen för den här studien grundar sig i kontakter med familjehem och framförallt med familjehemsplacerade barn, detta ligger till grund för intresset kring området. Då familjehemmen är utförare av socialtjänstens insatser torde det vara av vikt att socialtjänsten får kunskap om hur familjehemsföräldrar upplever sina uppdrag.

Vid sökning efter relevant forskning för studien gjordes upptäckten att det inte finns mycket skrivet om familjehem. Det som skrivits tidigare om familjehem är oftast utifrån barnens perspektiv och fokus har då varit på de placerade barnens beteenden (Khoo & Skoog 2014). Vid sökning påträffades *Fosterfamiljens inre liv* (Höjer 2001), en avhandling med helhetsperspektiv som passade studiens syfte. Slutsatsen utifrån sökningen är att familjehem med utgångspunkt i familjehemsföräldrars perspektiv är ett relativt outforskat forskningsområde, vilket gjorde det intressant att utforska detta perspektiv.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet var att undersöka hur familjehemsföräldrar upplever sitt uppdrag och det ansvar som uppdraget medför. Vidare var syftet att utröna vad som ger familjehemsföräldrar drivkraft att fortsätta med uppdragen, samt vilken känslomässig relation familjehemsföräldrarna upplever att de får till de placerade barnen. För att besvara syftet användes följande frågeställningar:

- Hur motiveras familjehemsföräldrarna att utföra sina uppdrag?
- Hur ser familjehemsföräldrarna på sitt uppdrag och på det ansvar som uppdraget innebär?
- Vilken känslomässig relation upplever familjehemsföräldrarna att de får till de placerade barnen?

1.2 Centrala begrepp

Biologiska föräldrar - De personer som gemensamt avlat barnet (NE 2016).

Familjehem - Avser ett enskilt hem som på uppdrag av socialnämnden "tar emot barn för stadigvarande vård och fostran eller vuxna för vård och omvårdnad och vars verksamhet inte bedrivs yrkesmässigt"(SOF 2001:937).

Familjehemsförälder - Avser i uppsatsen en vuxen person som har åtagit sig socialnämndens uppdrag att ta hand om ett barn i sitt hem, vilka inte är dennes biologiska barn.

Familjehemsplacerade barn och unga - Barn i åldrarna 0-18 år och unga upp till 20år, som av olika anledningar inte bedöms kunna bo kvar i sitt biologiska nätverk och därför blir placerade i familjehem.

Jourhem - Ett enskilt hem som tar emot barn och unga för akuta, kortvariga placeringar på uppdrag av socialnämnden (SOU 2009:68).

Konsulentstött familjehem - "Med konsulentstödda familjehem avses verksamheter som anlitas av kommunerna för att få tillgång till familjehem eller jourhem samt handledning och lättillgängligt stöd av en konsulent." Verksamheterna går under olika beteckningar som *Konsulentstött familjehemsvård* och *förstärkt familjehemsvård* (SOU 2014:3).

Kontrakterad familjehemsvård – Avser i studien ett familjehem där familjehemsföräldrarna är hemma på heltid för att placeringarna kräver det.

2. Tidigare forskning

I följande avsnitt presenterar forskning från Sverige, Flandern samt USA och syftar till att ge läsaren en överblick kring den tidigare forskning som finns inom forskningsområdet.

2.1 Drivkraft

Av litteraturen framgår att processen att bli familjehem sker på olika sätt och att det finns olika motiv till att bli familjehem. Enligt Höjer (2001) finns tre huvudgrupper av motiv för att klara av att vara familjehemsförälder: behovsmotiv, kompetensmotiv och sociala motiv. Behovsmotiv innebär att familjehemsföräldrarna genom att åta sig uppdraget fyller ett behov, kan till exempel vara en önskan om fler barn eller andra tomrum. Kompetensmotivet innebär att de önskar använda sin kompetens i syfte att göra något bra även för andras barn. Det sociala motivet innebär att familjehemsföräldern har en altruistisk karaktär och därför vill engagera sig och göra en insats för ett barn. Enligt författaren orkar man inte med uppdraget som familjehemsförälder om man enbart har sociala motiv. Har familjehemsföräldern behovs- och kompetensmotiv är de villiga att ta emot utmaningar och beredda att lägga sin energi på placerade barn.

I en nyare svensk studie (Khoo & Skoog 2014) framkommer att det som var centralt hos de intervjuade familjehemsföräldrarna i Sverige när det gäller deras beslut att bli familjehem var omsorgsperspektivet, viljan att stötta, skydda och uppfostra barn. I en studie från Flandern (De Maeyer et al. 2014) visas att det oftast är familjer där föräldrarna har bra jobb och ekonomi, är gifta och har god föräldraerfarenhet som blir familjehem. Vidare framkommer att motiven till att bli familjehem kan delas upp i två delar. Den ena delen handlar om den enskilde individens värderingar och personliga mål. Den andra handlar om yttre påverkan så som förväntningar ifrån andra. Framförallt visar artikeln att den främsta anledningen till att bli familjehem är människors egen uppfattning om hur livet bör vara.

I en äldre svensk studie (Vinterhed 1985) framkom att familjehemsföräldrar vanligtvis tillhör lägre medelklass eller en högre grad av arbetarklass och att beslutet att starta familjehem kan vara en ekonomisk lösning för en småbarnsmamma som vill vara hemma. Det ska dock finnas psykologiska motiv för att försäkra sig om förmågan som förälder åt ett placerat barn. Socialarbetare och forskare brukar beskriva familjehemsföräldrar som att de har ett känslomässigt överskott och kan lägga den energin på ett barn som behöver omvårdnad (Vinterhed 1985).

I en studie från USA (Andersson & Marlett 2014) framkommer att det är en utmaning att uppfostra barn och att ta hand om och fostra andras barn innebär en ännu större svårighet. Resultatet visar att det samhälleliga stödet är den viktigaste bakgrundsfaktorn som gjort att föräldrarna startat familjehem och för att familjehemsföräldrar ska orka fortsätta med sina uppdrag.

2.2 Uppdraget och dess utmaningar

Uppdraget som familjehem innebär att ta hand om någon annans barn, ett uppdrag som enligt Höjer (2001) innebär både glädje och svårigheter, då det innebär att familjehemsföräldern ska

hjälpa barnen att utveckla förtroendefulla relationer, bearbeta känslomässiga skador och samtidigt främja kontakten med de biologiska föräldrarna.

I en annan kvalitativ studie från Sverige (Khoo & Skoog 2014) som grundar sig på intervjuer med åtta familjehemsföräldrar visas att familjehem är den bästa lösningen för barn och unga som inte kan bo kvar hos sina biologiska föräldrar, då det är meningen att barnet ska få uppleva och vara delaktiga i familjelivet tills barnet antingen kan åka hem igen eller börja ett eget liv. Det har länge ifrågasatts hur samhället klarar av det här uppdraget i och med att många placeringar inte har varit lyckade. Studien pekar på de höga krav som ställs på familjehemsföräldrar, då uppdraget är att uppfostra barn och unga som har ett "bagage" och eventuellt även en beteendestörning på grund av diagnos. Detta är problem som kan göra att familjehem avslutar sina uppdrag på grund av att de fått bristande information från socialnämnden eller att matchningen mellan familjehem och det placerade barnet inte stämmer överens (Khoo & Skoog 2014).

I en svensk avhandling (Höjer 2001) framkommer att den största skillnaden mellan att vara biologisk förälder och familjehemsförälder är att familjehemmen har fått sitt uppdrag av socialnämnden och får ersättning för det. Det har visat sig att det här kan väcka motstridiga känslor, då närstående till familjehemmet ofta ifrågasätter motivet för att bli familjehem och studien visat att familjehemsföräldrar som följd ofta reflekterar över sin egen drivkraft att ta emot barn eller unga i det egna hemmet.

2.3 Känslomässig relation

I ett familjehem skall barnen utveckla förtroendefulla relationer, bearbeta känslomässiga skador och få hjälp att bevara banden till deras biologiska familjer (Höjer 2001). Höjer (2001) menar i sin avhandling att ingen relation är den andra lik eftersom alla ser olika på föräldrauppdraget samtidigt som barnen också har olika förutsättningar för att skapa en relation till följd av tidigare erfarenheter.

I en studie (Cole 2005) från USA framkommer att det finns ett samband mellan familjehemsföräldrarnas förmåga att knyta an till ett barn och deras motiv till att starta familjehem. Det visade sig att familjehemsföräldrar som åtagit sig socialtjänstens uppdrag i syfte att utöka familjens storlek eller hade ett socialt engagemang lägger större vikt vid anknytning än familjehem som har andliga motiv, vill adoptera eller får en placering som är över 18 år. Således lyckas de föräldrar som vill utöka familjen eller har ett socialt engagemang i högre utsträckning ge de placerade barnen en trygg anknytning.

I en kvantitativ studie (Andersson 2009) gjord i Sverige, med två grupper av placerade ungdomar, visas att anknytningsmönstren ser olika ut och har haft olika inverkan på deras liv. Majoriteten hade upplevt dålig anknytning och de uppvisade ett osäkert och avvisande beteende, kände sig ensamma och visste inte vad en känsla av familjetillhörighet innebar. Den grupp som hade fått en trygg anknytning hade en större förmåga att utvärdera sina föräldrar och hade överseende med att deras föräldrar inte var perfekta.

Det framkommer i en studie (Ponciano 2010) från USA att det mestadels är mamman som de placerade barnen får en trygg anknytning till. Studien påvisar att sannolikheten för att lyckas

skapa en trygg anknytning var större om familjehemsmamman tillbringade mycket tid med det placerade barnet. En annan faktor som framkom var att de placerade barnen som var placerade hos en oerfaren familjehemsmamma i högre utsträckning fick en trygg anknytning. En framgångsfaktor för att åstadkomma en trygg anknytning är enligt Ponciano (2010) att familjehemsmamman har en modersinstinkt. Att mamman, oavsett om det handlar om ett biologiskt barn eller om det som i det här fallet rör sig om ett placerat barn, har en känslighet och responderar på barnet och barnets signaler. Höjer (2001) menar att det oftast är kvinnan som initierat att de ska bli familjehem och det är även hon som primärt ger omsorgen och mannens roll är mer av stöttande karaktär.

3. Teoretiskt perspektiv

I följande avsnitt presenteras begreppet *KASAM*, känsla av sammanhang samt *anknytningsteorin* vilka använts som perspektiv för att få en djupare förståelse för familjehemsföräldrarnas situation.

3.1 KASAM - Känsla av sammanhang

En känsla av sammanhang, *KASAM*, är ett begrepp som myntats av sociologen Aaron Antonovsky (2005). Antonovsky (2005) fann i sin tidiga forskning bevis för att människor hanterade påfrestande situationer, stressorer olika och upptäckte att en del människor blev sjuka medan andra bibehöll sin hälsa oavsett hur många stressorer de utsattes för. Istället för att titta utifrån ett patogent synsätt, alltså vad som leder till sjukdomar, började Antonovsky istället forska utifrån ett salutogenetiskt synsätt, i vilket man fokuserar på hälsans ursprung. Han menade att frisk och sjuk inte är dikotomier, utan snarare ett kontinuum som man ständigt befinner sig i. Antonovsky (2005) undersökte faktorer som han ansåg kunde ge individen en motståndskraft, som till exempel intelligens, pengar, socialt nätverk och jagstyrka. Han benämnde faktorerna *generella motståndsrresurser* (GMR). Antonovsky (2005) fann dock inget tydligt samband mellan faktorerna och individers motståndskraft, men gjorde upptäckten att alla de som klarat utmaningarna bra i högre grad hade en stark *KASAM*. Antonovsky (2005) drog slutsatsen att de GMR som han tidigare undersökt bidrar till att göra omvärldens stressorer begripliga, och då detta sker kontinuerligt får individen med tiden en känsla av sammanhang. Antonovsky (2005) menar att *KASAM* byggs upp redan under barndomen, genom tonåren för att sedan stabiliseras i 30-års ålder. Graden av *KASAM* är beroende av vilka erfarenheter individen tillägnat sig genom att möta omvärldens stressorer tidigare och det är sedan den erfarenheten som ligger till grund för hur individen i framtiden begriper och hanterar stressorer samt vilken meningsfullhet de fyller. Positiva erfarenheter av att kunna hantera de stressorer individen mött leder till en hög grad av *KASAM* medan erfarenheter av att inte ha de resurser som krävs för att hantera, och begripa stressorerna leder till att individen får en lägre grad av *KASAM*. En person med stark *KASAM* har en fast identitet med ett starkt själv där hen flexibelt söker balans mellan regler och taktik. Den här personen har tillit till att världen är begriplig och kan således hantera livets utmaningar och även finna svårigheterna meningsfulla. En person med svag *KASAM* har däremot ett svagt själv och ingen fast identitet, utan hen klamrar sig ofta fast vid en identitet för att lindra sin ångest och får således svårt att hantera livets förändringar och utmaningar (Antonovsky 2005).

Antonovskys begrepp *KASAM* kan enligt flera forskare appliceras även inom andra områden, då de anser att den hälsopsykologiska teorin tar ett steg mot en existentiell nivå (Hwang et. al 2005). Känsla av sammanhang, *KASAM*, är uppbyggt av beståndsdelarna *begriplighet*, *hanterbarhet* och *meningsfullhet*. Utöver tidigare nämnda begrepp anses *Stressorer*, generell motståndsbriist vara ett begrepp som inverkar på en individs *KASAM*.

3.1.1 Begriplighet

Med begreppet begriplighet avser Antonovsky (2005) en kognitiv känsla där människor oavsett vad de möter för utmaningar i livet har en känsla av struktur och förutsebarhet. Det skapar i motsats till oordning och kaos en känsla av trygghet som gör människor bättre rustade att möta livets utmaningar och finna situationen begriplig. Har individen en hög grad av begriplighet menar Antonovsky att individen har bättre förutsättningar för att hantera stressande situationer i livet, medan en individ med en låg känsla av begriplighet har svårare att hantera en stressande situation då hen i högre grad uppfattar det som kaotiskt (Antonovsky 2005).

3.1.2 Hanterbarhet

Enligt Antonovsky (2005) är det viktigt att vi inte ser oss själva som hjälplösa offer när omvärlden ställer krav på oss och när olyckliga händelser inträffar. När de olyckliga händelserna sker är det viktigt att individen känner att hen har resurser till hjälp för att hantera motgångar. Resurserna kan dels komma från personen själv eller till exempel i form av en anhörig, av Gud eller i form av vänner. Principen är att det finns en tillgänglig resurs som man känner förtroende för. Har man en låg känsla av hanterbarhet uppfattar man ofta livet som orättvist (Antonovsky 2005).

3.1.3 Meningsfullhet

Enligt Antonovsky (2005) är begreppet meningsfullhet en motivationskomponent där delaktighet ses som en central komponent. För att en människa ska känna sig motiverad att ägna sig åt någonting i livet så är det viktigt att hitta meningen med det, framförallt den känslomässiga meningen. En individ med en hög känsla av meningsfullhet känner att det finns betydelsefulla inslag i hens liv medan individer som saknar denna känsla inte ser några betydande inslag såsom till exempel känslomässiga relationer eller andra faktorer som ger individen mening med sitt liv (Antonovsky 2005).

3.1.4 Stressorer

Antonovskys (2005) begrepp stressorer, även kallad generell motståndsbrikt (GMB), innebär ett krav som det inte finns några självklara eller automatiska responser på, vilket får till följd att individen behöver hantera en upplevelse som inte går att förutsäga utgången av. De kan ha en positiv eller negativ inverkan på individen. Beroende av stressortyp och beroende av hur framgångsrikt resultatet av spänningen blir kan stressorerna leda till att individen får erfarenheter som leder till en ökad begriplighet, vilket på sikt kan främja en stark KASAM och således har en positiv inverkan på individen. Om individen däremot gång efter annan utsätts för stressorer vilka hen inte klarar av att hitta begripligheten, meningsfullheten eller hanterbarheten i, och inte har tid för återhämtning riskerar individen istället att drabbas av sjukdom eller akuta skador som på sikt kan leda till att individens grad av upplevd KASAM sjunker. Stressorer kan delas in i tre grupper: *kroniska stressorer*, *viktiga livshändelser* samt *dagliga förtretligheter* (Antonovsky 2005).

Kroniska stressorer: livssituation, tillstånd eller egenskap som har stor påverkan på en människas liv och där påverkan är bestående. Det kan till exempel vara sjukdom, mobbing eller barnlöshet (ibid.).

Viktiga livshändelser: Kallas även livshändelsestressorer. Det handlar om en händelse som kan specificeras i tid och rum. Livshändelsestressorer är till exempel en familjemedlems giftermål, död, att någon får avsluta sin anställning eller att något nytt tillkommer i en familj. Fokus är att det skapar nya krav och att det blir konsekvenser av dem (Antonovsky 2005).

Dagliga förtretligheter: De vardagliga händelser som individen dagligen möter och som då de kommer en och en inte har någon större inverkan på en individs hälsa, men om det istället drabbar ofta vara en del av individens livsmönster och räknas då som kroniska stressorer (Antonovsky 2005).

I studien används dock stressorer som ett helhetsbegrepp, då det tycks som om alla kan påverka i ett familjehems liv, så är en uppdelning inte nödvändig.

3.2 Anknytningsteori

John Bowlby (Holmes 1993) var en psykoanalytiker som på slutet av 1950-talet började intressera sig för det psykologiska bandet som uppstår mellan ett barn och en vuxen. Bowlbys tidigare forskning visade att ett barns separation från en vuxen fått negativa följder som mental ohälsa; känslolöshet, förtvivlan och arga protester. I och med separationen bryts ett väsentligt band som länkar ihop två människor. Bowlby ville i sin vidare forskning undersöka vad som skapar det här bandet och hur det ser ut. Redan under graviditeten skapas ett band mellan barn och mamma, men anknytningen skapas framförallt i samspelet där barn och vuxen responderar på varandra och där den vuxne är känslomässigt tillgänglig. Denna relation ligger sedan till grund för att barnet ska känna sig tryggt att våga utforska världen. Relationen mellan ett barn och en vuxen är i hög grad beroende av kvaliteten på interaktionen, men då det handlar om placerade barn är även tiden en avgörande faktor då det handlar om att skapa en relation till ett barn som har erfarenhet av brutna relationer och andra känslomässiga påfrestningar (Holmes 1993).

Enligt Broberg et al. (2006) är anknytningsbeteendet och anknytningssystemet beteenden som underlättar så att en fysisk närhet kan upprätthållas till föräldern. Dessa komponenter har sina motsvarigheter i föräldrarnas omvårdnadsbeteende och omvårdnadssystem, faktorer som är beroende av vilket anknytningsmönster föräldrarna själva har fått under sin uppväxt. Dessa komponenter samverkar till anknytning, vilket är en inre representation av relationen mellan barn och förälder.

Bowlby (1994) talar om att barnet utifrån sin tidiga anknytning utvecklar olika anknytningsmönster, vilka har betydelse för barnets utveckling och beror på hur väl föräldern har kunnat bemöta barnet under uppväxten. Pionjären Ainsworth (Bowlby 1994) menade att det finns tre typer av anknytningsmönster. Trygg anknytning, där individen litar på att föräldragestalten alltid finns tillgänglig om hen råkar ut för svåra situationer. Finns den här typen av anknytning har individen inga problem med att utforska världen. Om barnens

anknytningsperson till följd av oförmåga eller sjukdom inte varit lyhörd, psykologiskt tillgänglig eller kunnat skapa ett samarbete under uppväxten kan det leda till en ängslig motvillig anknytning, vilket innebär att individen inte är säker på om föräldragestalten kommer finnas tillgänglig eller är hjälpsam vid behov. Det här innebär för individen en osäkerhet som kan leda till separationsångest och en oförmåga att utforska världen. Ängslig undvikande anknytning betyder att individen inte är övertygad om att hen får ett positivt gensvar när hen söker omsorg utan förväntar sig istället att bli bortstött. Till följd av detta kan det vara svårare att lyckas skapa en god relation till ett placerat barn, då den här typen av anknytning leder till att individen strävar efter att själv kunna tillgodose behovet av känslomässigt stöd, vilket kan leda till ett narcissiskt beteende i vuxen ålder (Bowlby 1994).

Vid en trygg anknytning ses anknytningspersonen som en trygg bas, vilken barnet vänder sig till vid stress och oro (Broberg et al. 2006). Bowlby (1994) menar att en viktig del i föräldraomsorgen är att båda föräldrarna ska vara en *trygg bas* för barnet. När barnet eller ungdomen ger sig ut i världen ska hen känna sig välkommen att återvända och finna fysisk och emotionell närhet. Bowlby (1994) menar vidare att föräldrarollen framförallt syftar till att finnas till hands, bistå och om det krävs uppmuntra, men inte aktivt ingripa om det inte är absolut nödvändigt. Ju äldre barn och ungdomar blir, desto längre bort från den trygga basen vågar de sig. Har barnet eller ungdomen en stark tillit till den trygga basen förväntas den finnas där vid behov, vilket leder till att hen tar den trygga basen för given.

De otrygga anknytningsmönstren kan förändras genom att medvetet arbeta med att skapa ett tryggt anknytningsmönster. För att reparera det samspel som tidigare brustit, krävs det att den nya anknytningspersonen är lyhörd, psykologiskt tillgänglig och som kan bemöta barnet eller den unga på ett tålmodigt, kärleksfullt och medvetet sätt (Bowlby 1994).

4. Material och metod

I följande kapitel redovisas de metodologiska överväganden som gjorts rörande studiens genomförande. I kapitlet redogörs val av metod, urval och avgränsningar, datainsamling och genomförande, samt databearbetning och analys. Därefter redovisas studiens trovärdighet och forskningsetiska överväganden.

4.1 Metod

För studien valdes en kvalitativ metod, baserad på intervjuer, då det var familjehemsföräldrars erfarenheter och upplevelser som var i fokus. Enligt Silverman (2006) lämpar sig den kvalitativa metoden bäst när forskaren vill få kunskap och en djupare förståelse kring ett ämne genom att intervjua människor.

4.2 Urval

Initialt användes ett strategiskt urval utifrån tanken att vända sig till dem som har den efterfrågade kunskapen (Jacobsson & Meeuwisse 2008). Vid en bedömning antogs den efterfrågade kunskapen finnas hos dem som åtagit sig socialtjänstens uppdrag och är familjehem. För att nå ut till lämpliga respondenter kontaktades socialtjänst och familjehem i Mellansverige. Socialtjänst för att de skulle kunna vidarebefordra kontakter och för att familjehemmen skulle vara anonyma tills dess att de tog kontakt. Familjehem för att de eventuellt skulle vilja vara delaktiga i studien. Ett informationsbrev (se bilaga 1) skickades till socialtjänsten, i vilket studiens syfte och etiska frågeställningar behandlades. Vidare innehöll brevet en förfrågan om att delta i studien, med uppmaningen om att familjehemmen vid intresse om att delta skulle ta kontakt. Detta brev vidarebefordrades sedan till familjehem som har kommunen som uppdragsgivare. Brevet skickades ut till fem familjehem, varav tre anmälde intresse och intervjuer genomfördes.

Vid en av intervjuerna erbjöd sig respondenten att kontakta en konsulentstödd verksamhet som arbetar med familjehem, för att få förslag på ytterligare respondenter, i ett så kallat snöbollsurval (Jacobsson & Meeuwisse 2008). Vid kontakt med den konsulentstödda verksamheten erhöles ytterligare en respondent, genom att konsumenten fått familjehemmets medgivande till att delta i studien.

4.3 Datainsamling

Primärdatan samlades in genom intervjuer. Vid intervjuerna var det viktigt att ha struktur således användes en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 2), vilket är en guide som täcker in aktuella teman och som samtidigt lämnar utrymme för följdfrågor samt ger respondenten möjlighet att utforma svaren på sitt sätt (Malterud 2014). Intervjuguidens teman är konstruerade med utgångspunkt i studiens syfte.

I den här studien genomfördes intervjuer med sex olika familjehem, varav fem enskilda intervjuer och en parintervju, där sex kvinnor och en man i åldrarna 40-60 år deltog. Vid fyra av sex intervjutillfällen var båda författarna närvarande, medan de andra två intervjuerna genomfördes enskilt av vardera författare. Samtliga respondenter är gifta och fem av sex

intervjuade familjehem har biologiska barn. Familjehemmen har mellan två och sex barn placerade hos sig och barnen har vistats i familjehemmet mellan två månader och sju år. Familjehemmen har 6-20 års erfarenhet av att vara familjehem. I fyra av de sex familjehemmen var en eller båda föräldrarna hemma på heltid. Utifrån etiska reflektioner överläts åt respondenterna att avgöra förutsättningarna kring intervjun, om båda familjehemsföräldrarna ville delta i intervjun eller i vilken situation de kände sig mest bekväma.

Intervjuerna genomfördes i möte med respondenterna. Respondenterna informerades innan intervjun om deras rättigheter att avbryta sin medverkan både under och efter intervjun, samt om friheten att inte besvara frågor som kunde upplevas obekväma av respondenterna.

Intervjuerna pågick i 50-90 minuter och de spelades, efter samtycke, in på båda författarnas mobiltelefoner. För att tydliggöra respondenternas svar var författarna flexibla under intervjuerna och ställde följdfrågor. De inspelade intervjuerna transkriberades ordagrant.

4.4 Analysmetod

Materialet analyserades genom en innehållsanalys (Lundman & Hällgren-Graneheim 2012) med induktiv ansats, vilket innebär att materialet lästes förutsättningslöst för att finna meningsbärande enheter. Dessa meningsbärande enheter kondenserades, vilket innebär att texten kortades ner och väsentliga delar togs ut och dessa abstraherades till 34 koder (se figur 1). Dessa 34 koder undersöktes för att hitta likheter utifrån innehållet och författarna kunde sammanföra koderna till sju kategorier (Lundman & Hällgren-Graneheim 2012). De sju kategorierna sammanfördes till tre huvudkategorier. Dessa huvudkategorier utgör huvudrubrikerna för att besvara studiens syfte.

IP	Meningsbärande enhet	Meningskoncentrering	Kod	Underkategori	Kategori
3	Vem som helst som vi pratar med och när jag säger vad jag jobbar med och har. "Men gud, jag beundrar dig verkligen" så där. Att du kan och att du orkar. Liksom nu när barnen är utflugna för längesedan och så där att du orkar hålla på år ut och år in, men det ger så mycket tillbaka	Någon vi pratar med uttrycker beundran över att vi orkar driva familjehem	Feedback	Motivation	Vardag som familjehem

4	Det är ju barnen som lägger ribban på vad vi är, så att säga men det är ju inte konstigt och bli föräldrar till någon annans barn	Barnen lägger ribban på vad vi är	Inkännande	Relation	Vardag som familjehem
---	---	-----------------------------------	------------	----------	-----------------------

Figur 1: Illustration av analysprocessens olika steg

För att knyta det transkriberade materialet till teorierna genomfördes därefter en begreppsstyrd kodning, vilket innebär att författarna utgick ifrån teoretiska begrepp i analysen (Kvale & Brinkmann 2009). Den begreppsstyrda kodningen utgick ifrån Bowlbys (1994) anknytningsteori, samt Antonovskys (2005) begrepp KASAM, med utgångspunkt i begreppen begriplighet, hanterbarhet och meningsfullhet.

Materialet granskades kritiskt under hela processen genom att diskutera innebörden av det som framkom under intervjuerna för att säkerställa en rättvisande tolkning och för att undvika reduktionism. Reduktionism innebär att komplexa begrepp förenklas till den grad att den egentliga betydelsen upphör att gälla (Malterud 2014).

4.5 Trovärdighet

En studies trovärdighet är uppbyggt av giltighet, tillförlitlighet och överförbarhet, nedan beskrivs de två förstnämnda, vilka anses ha relevans för denna studie.

4.5.1 Giltighet

En studies giltighet gäller huruvida forskaren i en studie undersöker det ämnade forskningsområdet; om hen tolkat materialet rätt och därefter dragit en giltig slutsats som lyfter fram det som var ämnat att beskrivas (Kvale & Brinkmann 2009; Lundman & Hällgren-Graneheim 2012). Studiens giltighet ökar genom att metodavsnittet är noggrant beskrivet, samt att citat från respondenterna ordagrant har inkluderats i resultatet. Ett annat sätt att höja giltigheten är att forskarna tar hjälp av utomstående forskare för att validera att forskningsprocessen har skett på rätt sätt. Detta har tillgodosetts genom att handledaren flertalet gånger har läst igenom materialet och kommit med konstruktiv kritik, vilket har lett till reflektioner kring studiens metoder och tillvägagångssätt.

4.5.2 Tillförlitlighet

Tillförlitligheten handlar enligt Kvale och Brinkmann (2009) samt Lundman och Hällgren-Graneheim (2012) om hur trovärdigt resultatet är, hur mycket författaren har låtit sin egen förförståelse genomsyra analysen samt huruvida en studie är replikerbar av andra forskare vid andra tillfällen. Forskaren kan för bästa resultat utnyttja sin förförståelse då den kan leda till möjligheten att fördjupa sin kunskap och komma till nya insikter. Detta skulle missas om forskaren är helt objektiv. Inför denna studie fanns en medvetenhet kring den egna förförståelsen, vilket gjorde att den inte fick något utrymme i analys och resultat

Enligt Silverman (2006) finns två olika sätt att öka trovärdigheten. Ett sätt är att förklara forskningsprocessens tillvägagångsätt och analysmetod på ett noggrant sätt. Till studien valdes en kvalitativ innehållsanalys som tillsammans med bearbetningen av materialet är noggrant beskriven genom en tabell för att stärka tillförlitligheten. Detta innebär att vi har haft en transparens (Kvale & Brinkmann 2009) och att den således kan vara reproducerbar av andra forskare och det anses vara ett sätt att undersöka en studies tillförlitlighet. Det andra sättet handlar om att ta hjälp av de teoretiska glasögonen för att kunna tydliggöra studiens resultat. I denna studie gjordes en fördjupning av resultatet genom att analysera med hjälp av anknytningsteorin och KASAM.

4.6 Etiska överväganden

I studien har hänsyn tagits till de fyra riktlinjer som framgår av vetenskapsrådets skrift *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning* (2002). De forskningsetiska riktlinjerna är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 2002).

För att ta hänsyn till de forskningsetiska riktlinjerna vidarebefordrade familjehemsenheten ett informationsbrev till familjehem, vilka har uppdrag hos dem. Informationsbrevet skickades även till de övriga respondenter som deltog i studien.

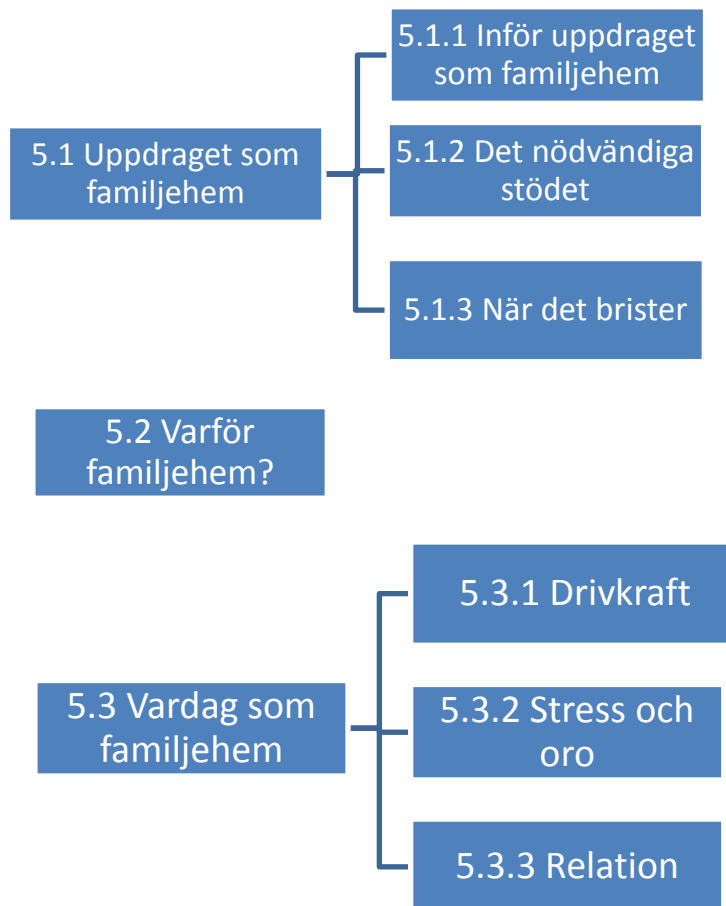
Författarna hade ingen vetskap om vilka som var familjehem förrän familjehemmen själva tog kontakt med författarna. I informationsbrevet gavs information kring studiens syfte, samt om att eventuella respondenters deltagande var frivilligt. Detta innebär enligt informationskravet att respondenterna kan välja att inte besvara obekväma frågor, samt att de har rätt att avbryta sitt deltagande under hela studien (Vetenskapsrådet 2002). Respondenterna informerades om att materialet endast kommer användas till C-uppsatsen och därefter förstöras, enligt nyttjandekravet. Samtyckeskravet innebär enligt vetenskapsrådet (2002) att forskarna ska inhämta respondentens samtycke. Samtycket inhämtades både i samband med att intervjun bokades samt då intervjun inleddes.

Utifrån konfidentialitetskravet informerades respondenten om att allt material förvaras så utomstående inte kan ta del av dem samt att materialet anonymiseras genom att ge respondenterna fiktiva namn; respondent 1; respondent 2 och så vidare. Vidare togs beslutet att inte göra en individuell presentation av respondenterna, då risken att information om de placerade barnen röjs. För att ytterligare stärka konfidentialiteten genomfördes intervjuer med familjehem belägna på flera orter i Mellansverige. För att respondenterna skulle känna sig bekväma genomfördes intervjuerna på deras premisser, utifrån deras önskemål om tid och plats, samt om en eller båda familjehemsföräldrarna vill delta vid intervjutillfället.

Ett etiskt dilemma vi stod inför var att ett eventuellt familjehem är bekanta till en av författarna. Det innebar att vi fick lägga extra vikt vid att iaktta god forskningssed, där vi särskilt informerade om deras rättigheter samt vikten av deras medverkan i studien. Det är viktigt för resultatet att respondenten känner sig bekväm och kan vara ärlig i intervjusituationen.

5. Resultat och analys

I följande kapitel redovisas resultat och analys utifrån de kategorier som framkom vid granskning och analys av det insamlade materialet. Resultatet innefattar tre kategorier med tillhörande underkategorier: *Uppdraget som familjehem* är uppbyggt av tre underkategorier: *Inför uppdraget*, *Det nödvändiga stödet* och *När det brister*. Andra kategorin är *Varför familjehem?* Den sista kategorin *Vardag som familjehem* är uppbyggt av de tre underkategorierna: *stress och oro*, *drivkraft* samt *relation*. Se figur 2 nedan:

Figur 2: Figur över resultatets tre huvudkategorier samt sex underkategorier

5.1 Uppdraget som familjehem

I den här kategorin kommer familjehemsföräldrarnas beskrivning och upplevelser av uppdraget som familjehem att presenteras och analyseras utifrån tidigare forskning och teorier.

Respondenterna beskriver familjehemsuppdraget som både krävande och givande, samt att det medför ett stort ansvar då det innebär att en familj ska innesluta någon annans barn eller ungdom i sin familj. Höjer (2001) menar att de svårigheter som familjehem ställs inför ställer stora krav på familjehemsföräldrars mognad, kunskap och engagemang, vilket även visar sig i intervjuerna. Att innesluta någon annans barn i familjen kan utifrån Antonovsky (2005) tolkas som stressorer, vilket innebär ett stimuli som är svårt att förutsäga utgången av och som det inte finns någon självklar eller automatisk respons på. Sättet att begripa och hantera stressoren är beroende av familjehemsföräldrarnas grad av KASAM, då det innebär att endera se stressoren som en utmaning eller som en orättvisa. Om familjehemsföräldern lyckas skapa en god relation och blir en trygg bas (Bowlby 1994) för det placerade barnet kan en positiv utgång innebära att barnet finner sig tillrätta och blir en naturlig del av familjen. Detta ger då familjehemsföräldern en livserfarenhet som de i framtiden kan blicka tillbaka på och som då hjälper dem att finna meningsfullheten, begripligheten och hanterbarheten även i framtida situation och detta främjar en högre grad av KASAM. En negativ utgång skulle kunna innebära att tidigare anknytningsmönster (Bowlby 1994) gör sig påmind och att ungdomen därför har svårt att anpassa sig till nya familjemönster. Om en jobbig situation är kontinuerligt förekommande kan det på sikt medföra att familjehemsföräldern får svårt att finna meningsfullheten, begripligheten och hanterbarheten i uppdraget. Detta kan i värsta fall leda till att individens grad av KASAM sjunker.

5.1.1 Inför uppdraget som familjehem

Resultatet visar att samtliga respondenter genomgått en utredningsprocess, som skett etappvis. Respondenterna beskriver att utredningsprocessen undersöker deras yttre- och inre resurser, där de yttre resurserna utgörs av till exempel nätverk och hur familjens liv är konstruerat. De inre resurserna är familjehemsföräldrarnas egna resurser, vilka enligt respondenterna utreds genom enskilda djupintervjuer där utredaren undersöker samtliga familjehemsföräldrars hela liv och uppväxt för att få en förståelse för familjens inre känslomässiga liv. När utredningen sedan är klar och familjen har fått klartecken för att bli familjehem kan det enligt respondenterna se lite olika ut, men socialtjänsten försöker i möjligaste mån att matcha rätt familjehem med rätt barn. En utmaning som socialtjänsten oftast lyckas med enligt Respondent 1 som uttrycker: "Vi har så väl matchade placeringar så att vi skrattar nästan åt våra handläggare som hittar så mitt i prick".

Ur materialet framträder en gemensam tolkning av vad familjehemsuppdraget innebär. Familjehemsuppdraget beskrivs som att vara en familj, där de placerade barnen har samma förutsättningar som de biologiska, trots att uppdraget kan bli kortvarigt.

Uppdraget som familjehem är att ta hand om någon annans barn under en period när de biologiska föräldrarna eller det biologiska nätverket inte kan. Målet är alltid att barnet ska hem till sin biologiska familj. I uppdraget som familjehem ingår det att främja kontakten med det biologiska nätverket och att verka för en återförening med de biologiska föräldrarna. (Respondent 1)

Rent konkret innebär uppdraget enligt resultatet att vara en familj i vilken det placerade barnet inkluderas och där den placerade får omsorg, vård och skola. I omsorgen ingår de grundläggande behoven som till exempel mat, sömn och hygien. Familjehemsföräldrarnas uppgift är även att stötta barnet och tillgodose känslomässiga behov; trygghet och tillsyn. Dessa är faktorer som gör så att ett barn kan utvecklas om det sker en anknytning. Detta kan förstås utifrån anknytningsteorins (Bowlby 1994) begrepp anknytningsbeteende, vilket innebär att barn knyter an till sin närmaste omsorgsgivare. Omsorgsgivarens motsvarighet är omsorgsbeteendet och när anknytningen finns där ses omsorgsgivaren som en trygg bas för barnet. Placerade barn har en brusten relation med sig i bagaget, vilket kan innebära svårigheter för barnet att knyta an till en ny person och som gör familjehemmens arbete mer krävande.

De resurser som tycks undersökas då socialtjänsten bedömer ett familjehems lämplighet såsom inre resurser av jag-styrka, nätverk etcetera tycks på många sätt sammanfalla med det Antonovsky (2005) beskriver som KASAM. Den utbildning som sedan följer syftar till att förbereda de presumtiva familjehemsföräldrarna på vad uppdraget innebär, och skulle kunna öka eller utveckla det som Antonovskys (2005) menar med begriplighet och hanterbarhet. Begriplighet innebär att individen har en känsla av förutsebarhet och struktur; hanterbarhet innebär att individen har resurser för att hantera de situationer hen möter och de kan vara både egna inre resurser och externa resurser (Antonovsky 2005).

5.1.2 Det nödvändiga stödet

Resultatet visar att det är viktigt att samarbetet kring ett barn fungerar. I majoriteten av studiens undersökta familjehem är det genom kommunen som detta samarbete sker, då det är de som är uppdragsgivare. Av resultatet framgår att det är skillnad i stöd om man åtagit sig uppdraget genom kommunerna eller om uppdraget erhållits genom en konsulentstödd verksamhet. De familjehem som har kommunen som uppdragsgivare har skilda uppfattningar om kontakten med socialtjänsten. En del är väldigt nöjda, då de känner att de har en socialekreterare som verkligen bryr sig, är lätt att få tag på och tar sig den tiden som behövs medan andra upplever att kontakten med socialtjänsten har varit bristfällig den sista tiden i samband med den ström av ensamkommande flyktingbarn som kommit till Sverige. Vidare visar resultatet att familjehem som åtagit sig uppdraget genom en konsulentstödd verksamhet upplever att de genomgått en grundligare utredning och har en tätare kontakt med sin handläggare jämfört med de som åtar sig uppdrag genom kommunen. En kontakt och ett stöd som enligt resultatet är väldigt viktigt för att uppdraget ska fungera.

Man måste ha socialtjänsten med sig. Det är jobbigt men socialtjänsten måste man ha med sig, annars går det inte. Känner man att man inte funkar, att man inte får förståelse där, då är det lika bra att ge upp. Det är det viktigaste av allt. (Respondent 3)

Den handledning som familjehemsföräldrar får upplevs oerhört viktig, då familjehemsföräldrar på grund av tystnadsplikten är ganska ensamma i en utsatt roll. Resultatet visar att de ser handledning som ett bra sätt att ventilerar sina tankar och känslor oavsett om de är positiva eller negativa, samt ett bra sätt att få lite stöd och tips.

Handledningen i sig kan man väl säga är en utbildning också, kan jag tycka för där sitter vi många personer och diskuterar våra problem eller hur man ska säga och försöker hitta lösningar åt varandra och så vidare. (Respondent 7)

Resultatet visar att beroende av uppdragsgivare och vilken placering familjehemmet har varierar den handledning de får. De respondenter som är kontrakterade familjehem har inplanerad grupphandledning med andra familjehem en gång i månaden medan övriga familjehem har handledning vid behov.

Hudson & Levasseur (2002) och MacGregor et al. (2006) menar att familjehemsföräldrar i högre grad efterfrågar känslomässigt stöd än konkret stöd som direktiv, råd eller lösningar. Enligt MacGregor et al. (2006) finns det ett behov av tillit och respektfull kommunikation med socialsekreteraren, vilket främjar en respekt för familjehemsföräldrarnas kunskap och synpunkter. Det skulle enligt MacGregor et al. (2006) leda till att familjehemsföräldern ses som en del av nätverket kring den placerade och ett gott samarbete är grunden för en lyckad placering. Enligt respondenterna är det bästa stödet grupphandledning tillsammans med andra familjehemsföräldrar, vilket tidigare forskning (Hudson & Levasseur 2002 och MacGregor et al. 2006) menar är det bästa känslomässiga stödet man kan få som familjehemsförälder. I Khoo & Skoog (2014) framkommer att det stöd och den information som socialtjänsten kan bidra med är av betydelse, för hur en placering fungerar.

Flera respondenter beskriver socialtjänstens stöd och kunskap som otillräckligt, speciellt då de har en extra besvärlig placering. Det här gör att familjehemmen, i samråd med socialtjänsten ibland behöver vända sig till andra instanser som har kunskap om den aktuella problematiken. Det kan till exempel vara stöd från barn-och ungdomspsykiatri (BUP) eller organisationen Rädta barnen. Flera av respondenterna uppger att de har mycket stöd i andra familjehemsföräldrar och att de inte skulle klara sina uppdrag utan att ha någon att bolla sina problem med, oavsett om det är socialtjänsten eller någon annan.

I familjehemsuppdraget tycks stöd vara av vikt. Antonovsky (2005) ser stöd som en generell motståndsresurs vilken stödjer en individs hanterbarhet. Då hanterbarhet innebär att individen har resurser att hantera sin verklighet, antas socialtjänstens stöd, grupphandledning och privata nätverk utgöra resurser som gör familjehemsföräldrarna bättre rustade att möta familjehemsuppdragets olika stressorer.

5.1.3 När det brister

I intervjuerna framkommer att det finns brister kring uppdragen, på flera strukturella plan. En respondent beskriver att en kommun bytt enhetschef. Följden blev att deras socialsekreterare, vilken de varit väldigt nöjda med, avslutade sin anställning. Bytet av enhetschef och socialsekreterare har fått som följd att familjehemmet hamnat i förtroendekris med socialtjänsten, då det inneburit ett nytt arbetssätt och minskad delaktighet när beslut fattas kring de placerade barnen. Hen beskriver:

Men nu när det har blivit sen att vi inte känner det här stödet eller trygghet med socialtjänsten, då är det fruktansvärt svårt. Så det är det värsta vi har varit med om i uppdraget på ett sätt. Nu känner vi oss inte delaktiga, vi får inte veta vad som händer. Fast man tänker inte att det kan bli en sådan förändring för att det kommer in en ny person eller ledning, men det kan det verkligen. Har vi ju märkt nu. (Respondent 4)

Resultatet visar att byte av socialsekreterare innebär en risk för att kunskap och information kring barn försvinner. Det kan handla om viktig information som försvinner på vägen, som exempelvis hur den biologiska familjen ser ut i sin helhet eller att delaktigheten försvinner då socialsekreterare arbetar på olika sätt.

På en annan nivå framkommer att det finns en besvikelse kring bristande samverkan. En samverkan som kan röra flera olika samarbetspartners, vilka alla krävs för att det ska bli så bra som möjligt för barnet och som då det fungerar innebär att familjehemsföräldrarna och ungdomen kan gå på ett möte istället för flera olika.

Jag tror att alla tjänar på att man har en öppen dialog, alla har tystnadsplikt och de tycker att man kan köra med öppna kort. Vi var på skolmöte, första skolmötet där det var vi, det var BUP, det var socialtjänsten, det var skolan, skolläkare och pedagoger. Det blev helt tyst runt bordet för alla hade tystnadsplikt. Då blev jag irriterad och sa att alla är ju här för en och samma mening. Vi kämpar för att han, alla kämpar ju mot samma mål. Så då till slut släppte det ju då. Det är synd att det ska vara så trögt. (Respondent 5)

Andra brister som beskrivs är bland annat där socialsekreterare missat bokade möten och glömt bort att biologiska föräldrar och placerade har umgängestid. Brister som leder till extraarbete för familjehemsföräldrarna, som till exempel när det gäller glömda umgängestider kvickt måste iscensätta ett annat alternativ.

Flera av respondenterna uttrycker att de känt ett bristfälligt stöd från socialtjänsten och att de i och med det inte har haft tillräckliga resurser för att hantera sin vardag och de stressorer som vardagen medför. Det tycks då att denna brist på stöd försvagar det Antonovsky (2005) menar med hanterbarhet, vilken innebär att individen har resurser att hantera de stressorer hen möter i sin vardag. En låg hanterbarhet kan på sikt leda till bristande kontroll i vardagen, vilket i sin tur kan leda till att familjehemsföräldrar tappar både begripligheten och meningsfullheten i uppdraget.

För att komma till rätta med brister och för att kunna åstadkomma en utveckling av uppdraget uttrycker flera av respondenterna en önskan om att det ska finnas en ombudsman som kan

företräda familjehemmen i frågor där de känner sig maktlösa. Det kan vara gentemot socialtjänsten, men ombudsmannen ska även kunna verka för att familjehemsuppdraget får en annan status i samhället. Flera respondenter uttrycker att uppdraget borde betraktas som ett yrke och därmed vara A-kassegrundande, vilket på sikt skulle kunna höja familjehemmens status. En sådan ombudsman skulle kunna ses som en generell motståndsresurs (Antonovskys 2005) och stödja familjehemmen att hantera och finna mening i sitt vardagliga arbete som familjehemsföräldrar. Att ombudsmannen sen kan arbeta för att öka familjehemmens status skulle på sikt innebära att familjehemsföräldrarna känner en ökad meningsfullhet då det kan tänkas att de skulle känna att de får en större möjlighet att påverka resultatet och som leder till en känsla av delaktighet.

5.2 Varför familjehem?

Resultatet visar att det ena familjehemmet inte är det andra likt och att det inte finns en mall för hur en familjehemsförälder ska vara. Detta är enligt respondenterna en fördel då det ska ske en matchning och alla de placerade barnen också är olika som individer. Beslutet att bli familjehemsförälder har enligt majoriteten av respondenterna skett av en slump, genom att den ena parten i familjen har sett en annons eller att de blivit tillfrågade av någon som behövt avlastning.

De motiv till att starta familjehem som framkommer i studien är framförallt altruistiska, känslan av att vilja göra skillnad för ett barn och att göra en god gärning. Tanken om att starta familjehem har funnits hos majoriteten av respondenterna ända sedan de var barn och flera av respondenterna har erfarenhet av att närstående har varit familjehem eller jourhem under uppväxten. Det har varit en avgörande faktor i beslutet att starta familjehem. Ett annat motiv som framkommer är önskan om en stor familj, en önskan som på grund av omständigheter inte förverkligats. För att fylla det känslomässiga tomrummet har de istället valt att starta familjehem. De Maeyer et al. (2014) menar att anledningar till att bli familjehem kan delas upp i två delar, där den ena delen handlar om den enskilde individens värderingar och personliga mål och den andra handlar om yttre påverkan så som påverkan ifrån andra. Framförallt vill artikeln påvisa att den främsta anledningen till att bli familjehem är människors egen upplevelse om hur livet bör vara.

Studiens resultat visar att den omvårdande rollen hos familjehemsföräldern är ett bestående element. Den omvårdande rollen har tagit sig uttryck i ett socialt engagemang och genom att ta hand om de som kan anses svaga, både människor och djur. Som respondent 6 uttrycker: "Någon har blivit utkastad hemifrån och då står man ju där... och hjärtat blöder". Khoo & Skog (2014) menar att omsorgsperspektivet är den mest framträdande egenskapen hos familjehemsföräldrar. Utifrån anknytningsteorin (Broberg et al. 2006) härrör omsorgsperspektivet till en anknytningspersons omsorgsbeteende, vilket i hög grad beror på vilka mönster anknytningspersonen själv internaliserat under sin uppväxt.

Utöver en omvårdande egenskap, så fanns det flera andra egenskaper som var framträdande hos familjehemsföräldrarna. Resultatet visar att egenskaper som tålmodighet, att vara positiv och att vara en problemlösare är viktiga förutsättningar för att kunna hantera

familjehemsuppdraget. Vidare visar resultatet att familjehemsuppdraget kan vara ett sätt för att få utlopp för sin energi. Som respondent 2 uttrycker det:

Jag måste ha något att göra hela tiden för jag blir väldigt fort rastlös. Eller inte rastlös, men jag vill liksom ha något att göra, något att greja med.

Att ta hand om någon annans barn kan vara jobbigt, men samtidigt fyller det ett syfte och ger speciellt familjehemsmammorna (Höjer 2001) en känsla av tillfredsställelse. Tillfredsställelsen skulle kunna begripas utifrån Antonovskys (2005) begrepp meningsfullhet, då familjehemsföräldrarna är känslomässigt engagerade i sitt uppdrag som innebär att vara delaktiga i ett barns utveckling. Den ses utifrån KASAM som motivationskomponenten och om den inte finns kan det leda till att individen förlorar sin begriplighet och hanterbarhet i vardagen.

5.3 Vardagen som familjehem

I det här avsnittet beskrivs respondenternas upplevelser av att vara familjehem. Uppdragets glädjeämnen och svårigheter, samt hur de finner motivation till att fortsätta.

5.3.1 Familjehemmens ansvar

I intervjuerna framkommer att uppdraget som familjehem ställer stora krav på familjehemsföräldern, då det innebär att ta hand om en annan människas barn. Familjehemsföräldrarna ser dock lite olika på sitt ansvar. En respondent anser att det inte är någon skillnad i ansvar jämfört med de biologiska barnen. "Gör jag fel mot mina biologiska barn, så är det ju någon som bestämmer över mig där också". En annan respondent anser att de har ett större ansvar eftersom de har ansvar gentemot ungdomen, föräldrarna och gentemot "socialen". I föräldrabalkens 6 kapitel framgår det att familjehemmens ansvar ser likadant ut som biologiska föräldrars. Familjehemsföräldrarna ska tillgodose barnets behov av trygghet, omvårdnad och god fostran (SFS 1949:381).

Resultatet visar att ansvaret mot ungdomen yttrar sig i att vara en god vuxen förebild som stöttar, engagerar sig och, som trots att det kan vara jobbigt upprätthåller och främjar en god kontakt med de biologiska föräldrarna. Det är en självklarhet för samtliga respondenter att inför barnen prata gott om de biologiska föräldrarna trots att man egentligen tycker att föräldern betar sig illa, då målet ändå är att barnet eller ungdomen ska flytta tillbaka hem till sina biologiska föräldrar.

Ansvaret som familjehemsuppdraget medför förutsätter att familjehemsföräldrarna har en hög grad av KASAM, och för att de ska lyckas med uppdraget finner det begripligt, meningsfullt och hanterbart (Antonovsky 2005). Med en medvetenhet kring barnens behov samt uppdragets karaktär torde situationen bli mer begriplig och hanterbar för familjehemsföräldrarna, således skulle det kunna leda till att vardagen kan klaras av på ett bättre sätt. Meningsfullheten, vilken ses som motivationskomponenten, anses vara den viktigaste i sökandet efter förståelse och resurser (Antonovsky 2005).

5.3.2 Stress och oro

Utöver de positiva aspekterna finns enligt resultatet även faktorer som är betungande och som många gånger skapar en osäkerhet/frustration i vardagen. En faktor som skapar stress, oro och som genomsyrat alla intervjuerna, då det framkallar en känsla av maktlöshet hos respondenterna, är att familjehemsföräldrarna inte har några rättigheter över det placerade barnet. Alla beslut som fattas kring barnet ska gå via de biologiska föräldrarna eller socialtjänsten.

Jag kan inte bestämma hur länge barnet ska vara kvar, jag kan inte bestämma om barnet ska träffa sina föräldrar eller inte. Jag kan inte bestämma hur mycket kontakt de ska ha och det är också så att om barnet flyttar ifrån mig så har jag ingen rätt att få reda på hur det går för det barnet. (Respondent 1)

Om socialtjänsten inte tycker att barnet ska tillbaka till det hemmet som det kom ifrån. Då är det jobbigt. Ser man att föräldrarna har rättat till sig. Då är det bra, men när man inte ser den, då är det synd. (Respondent 7)

Man är lite ensam när det krisar sig med socialtjänsten, faktiskt. Och så är vi maktlösa för vi har ju inte mycket och säga till om där, när han bara är placerad hos oss. (Respondent 4)

Socialstyrelsen (2013) lyfter fram det tredelade föräldraskapet som innebär att det finns tre ansvarstagare i det placerade barnets liv: Socialtjänsten, biologiska föräldrar och familjehemsföräldrar. För att det ska fungera kring det placerade barnet är det viktigt att samarbetet mellan dessa ansvarstagare fungerar. I intervjuerna framgår att kontakten med de biologiska föräldrarna är en av de största svårigheterna i uppdraget, ett problem som respondenterna uppfattar har sin grund i att de ofta har en bristande förmåga och till följd därav ingen självinsikt.

När du har en oförmåga som förälder så har du ju en oförmåga som vuxen, där du kanske inte fixar att ta hand om dig själv och du därför inte kan ta hand om dina barn. Det är ju en inblick i en värld som man inte visste fanns, där man ena dagen lovar guld och gröna skogar till att nästa dag inte leverera någonting. (Respondent 1)

Man är så utsatt emot en förälder. De tycker att vi gör fel och ifrågasätter det vi gör och ibland så skulle man ju vilja säga till föräldrar 'du klagar på mig, men varför är ditt barn här?' så det kanske är det allra svåraste... (Respondent 6)

Resultatet visar att det finns en uppfattning hos respondenterna att de biologiska föräldrarnas dåliga självinsikt leder till att de inte inser vad som är bäst för deras barn och därför har svårt att acceptera att de bor i familjehem. Följden blir att de vill ha hem sina barn och ansöker därför gång efter annan om hemtagningsbegäran. De biologiska föräldrarna kan ansöka om hemtagningsbegäran hur ofta de vill och det innebär att en ny utredning ska genomföras och prövas i rätten. Detta leder till en otrygghet hos den placerade och oro hos familjehemsföräldrarna. Bowlby (1994) menar att föräldragestalter ska vara en trygg bas för barn, vilket innebär att man som förälder ska ge intryck för att vara lugn och trygg i sig själv. Om man som familjehemsförälder är orolig för något och aldrig har lugnet innebär det att en

osäkerhet skapas för det placerade barnet. Ansökan leder även till ökad arbetsbelastning för socialtjänsten, vilket i sin tur innebär minskad kontakt med familjehemmen. Respondent 1 uttrycker: "Det värsta är väl en blandning av ovissheten och dragkampen, för jag vill ju ha barnen kvar; jag vill att barnen ska få känna sig trygga och att de får vara kvar."

Utöver den oro som uppstår i samband med de biologiska föräldrarna och den maktlöshet detta kan framkalla, finns även en oro kring barnen som är densamma som för biologiska barn. Oron kring det placerade barnet eller ungdomen rör skolgång, sömn och mat. Respondent 7 uttrycker en önskan om att "det ska gå bra för barnet, att hen ska få ett bra liv med ett bra jobb och att de inte ska börja röka och så vidare."

I intervjuerna framkommer även att familjehemsföräldrar som tar emot ungdomar ofta känner en oro kring vilka de placerade barnen börjar umgås med. En respondent uttrycker att hon upplever att det finns ett mönster där de nyplacerade barnen oftast hittar och börjar umgås med andra ungdomar som har beteenden och erfarenheter som liknar deras. Respondenten har erfarenheten att det oftast leder till mindre lyckade resultat.

Det finns enligt resultatet många faktorer som skapar stress och oro hos familjehemsföräldrarna. Antonovskys (2005) begrepp stressorer torde kunna omfatta alla de faktorer som skapar stress och oro, då de är krav som inte har någon automatisk respons utan snarare påverkas av familjehemsföräldrarnas grad av KASAM. Familjehemsföräldrars förmåga till begriplighet och hanterbarhet har stor betydelse för hur de kan hantera dessa stressorer. Begreppet begriplighet (Antonovsky 2005) är en kognitiv känsla där individen oavsett vilka svårigheter hen möter ändå har en känsla av struktur och förutsägbarhet. Begreppet hanterbarhet innebär att individen har inre resurser, i form av jagstyrka och intelligens, eller yttre resurser i form av nätverk, socialtjänst eller utomstående resurser. Det innebär att familjehemsföräldrarna då de egna resurserna inte räcker kan få stöd från socialtjänsten, genom grupphandledning med andra familjehem eller genom andra utomstående aktörer som till exempel BUP och skola. Den mest grundläggande förutsättningen är enligt Antonovsky (2005) meningsfullheten, vilken är motivationsfaktorn som driver processen framåt och stödjer både begriplighet och hanterbarhet.

5.3.3 Motivation

Resultatet förmedlar en bild av ett uppdrag som liksom livet innebär både svårigheter och glädjeämnen. Den positiva bilden som genomsyrar intervjuerna och pekar på att respondenterna finner glädje genom sina uppdrag är främst att de känner att familjehemsuppdraget ger mycket, både känslomässigt och att det fyller ett tomrum. Familjehemsföräldrarna upplever att de får mycket tillbaka och att de känner att de gör skillnad, någonting bra. Det är en livserfarenhet som leder till en inre tillfredsställelse.

Det bästa är ju den konkreta känslan av att man verkligen gör skillnad. Man är livsavgörande för en person. Vi har konstaterat att man inte kan rädda alla, men vi kan göra en insats här och nu och vi har även konstaterat att med vår lilla... även om hen inte skulle bo kvar hos oss, så ger det så mycket i vardagen, så att det vore en skatt i sig. (Respondent 1)

Resultatet visar att man som familjehemsförälder behöver ha ett stort engagemang, och framförallt hitta motivationen att fortsätta för att det ska bli så bra som möjligt kring det placerade barnet. Flera respondenter uttrycker att socialtjänsten överlag är dåliga på att ge familjehemsföräldrarna beröm och bekräftelse, en av respondenterna anser att det borde ske kontinuerliga utvecklingssamtal med familjehemmen för att få den bekräftelsen och kunna hitta motivationen.

Trots de svårigheter som framkommer i resultatet kring att vara familjehem, så beskrivs också den positiva utvecklingen hos de placerade barnen som en "morot" att fortsätta med uppdragen.

Det är när man lyckas, när man får ungdomar som har väldiga problem och liksom växa att ja... att må bra. Vi har ganska stor familj om man räknar med alla som vi känner och som fortfarande kallar oss för mamma och pappa. Och just det där när man har de här ungarna och de vågar visa att de är ledsna och att man får sitta och hålla om dem när de gråter och känner liksom... att de litat på mig... då känns det bra. (Respondent 3)

Det som också får familjehemmen att fortsätta med sina uppdrag är den positiva responsen de får ifrån omgivningen, vilket skiljer sig från Höjer (2001) som menar att responsen från omgivningen ofta är negativ, då allmänheten ofta uttrycker en uppfattning om att familjehemsuppdraget inte är tidskrävande eller innebär något ansvar. Flera av respondenterna upplever att de har fått ett gott betyg av placerade barn som gärna vill hålla kontakten och kommer och hälsar på.

Glädje... jag känner mig, att jag gör skillnad och någon kommer och säger "Ja, men jag skulle inte vara här om det inte vore för er. Jag skulle inte vara kvar här och komma så här långt om det inte vore för er" och då blir det en... (Respondent 6)

Vem som helst som vi pratar med och när jag säger vad jag jobbar med och har "Men gud, jag beundrar dig verkligen" så där. "Att du kan och att du orkar. Liksom nu när barnen är utflugna för längsedan och så där, att du orkar hålla på år ut och år in", men det ger så mycket tillbaka." (Respondent 3)

I intervjuerna framkommer att bekräftelse betyder mycket för familjehemsföräldrarna, då det bidrar till att de finner motivationen. Utifrån Antonovskys (2005) begrepp meningsfullhet, vilken ses som en motivationskomponent, antas familjehemsföräldrar finna den känslomässiga meningsfullheten i det de gör genom bekräftelse. Bekräftelsen kan komma ifrån människor i omgivningen vilka sett hur barnen förändrats eller från de placerade barnen själva. Brist på bekräftelse eller den negativa bekräftelse som familjehemsföräldrarna får genom massmedia kan istället leda till att de riskerar förlora motivationen och då inte ser det meningsfulla i det som de gör för de placerade barnen. Bekräftelsen bidrar till att familjehemsföräldrarna känner att de gör någonting meningsfullt och ger familjehemsföräldrarna motivation till att fortsätta sitt arbete. Antonovsky (2005) menar att en individs hanterbarhet och begriplighet sjunker om hen förlorar meningsfullheten.

5.3.4 Relation

I intervjuerna framkommer att det finns förväntningar på familjehemsföräldrar att skapa en god relation till de placerade barnen. Detta är enligt respondenterna av vikt då en god relation anses vara en förutsättning för att ge barnet en trygg, utvecklande uppväxt och en god uppfostran. En förutsättning som även Bowlby (1994) lyfter fram i sin forskning om anknytningsteorin där anknytningspersonen ska vara en trygg bas för en god utveckling hos barnet. Resultatet visar att förutsättningarna för att bygga en relation ser olika ut beroende på hur gammalt barnet är och vilka erfarenheter barnet fått under sin uppväxt. Det här stämmer överens med Bowlbys (1994) begrepp anknytningsmönster som förklarar den anknytningsförmåga barnet innehar. Det är till exempel svårare att få en relation till en tonåring med många anknytningsbrott och som kanske har tagit mycket ansvar under uppväxten än vad det är att få en relation till ett yngre barn. Med en medvetenhet om att alla de barn och unga som placeras har med sig en erfarenhet av bruten anknytning, kan förutsättningarna för att skapa en relation vara svårare och för att lyckas krävs enligt Bowlby (1994) att den nya anknytningspersonen är extra lyhörd och tillgänglig. Respondent 4 uttrycker: "Det är ju barnen som lägger ribban på vad vi är, så att säga men det är ju inte konstigt att bli föräldrar till någon annans barn." När det handlar om riktigt små barn kommer relationen enligt respondenterna automatiskt.

Vidare visar resultatet att det finns en enhetlig inställning till familjehemsuppdraget, i vilket de ser sig själva som en familj, ingen institution. Som respondent 6 uttrycker det "Vi är en familj med för- och nackdelar; med glädje, sorg och ilska". I en familj behandlas alla likvärdigt, oavsett om det handlar om biologiska barn eller placerade barn. Samtidigt uttrycker en annan respondent att hon älskar de placerade barnen som om de vore hennes egna, men att det ändå är skillnad, en skillnad som hen anser att fler familjehemsföräldrar borde erkänna för sig själva och andra.

Skillnaden är att ett barn som du haft sen det var "yttepytte" litet, ett barn som inte överlever utan dig i två timmar i princip vill du beskydda över allt annat. Ligger barnet i ett brinnande hus så springer du in och hämtar barnet. Skulle du ha en odräglig tonåring som du inte känner så väl där inne så skulle man säga "Jag väntar här, lycka till!" och just det att man är beredd att offra sitt liv, det är det som kan vara skillnaden och det är ju egentligen anknytningen som är biologisk. Vår fjortonåring nu som kom till oss när hon var nio. Jag skulle ju göra väldigt mycket för att hjälpa henne. Jag älskar henne, hon är fantastisk, men hon är jävlig också för hon är fjorton. Så att jag skulle göra jättemycket, men jag skulle inte riskera mitt eget liv för då skulle jag också belasta de andra, mindre barnen med att inte ha en mamma.

(Respondent 1)

Höjer (2001) menar att den största skillnaden är att familjehemsföräldrarna blir avlönade för de placerade barnen och det kan därför skapa kluvenhet i anknytningen. En annan respondent menar att den största skillnaden mellan de biologiska och de placerade barnen är att en placering trots allt är en placering, ett uppdrag som går att avsluta.

Det är väl kanske där skillnaden är mellan biologiska... sina egna barn avslutar man ju inte. Man kan ju... man har ju vetskapen att du kan avsluta ett uppdrag, men jag tror att du tänker

många gånger att liksom varför gör jag det här? Så tror jag ändå att det är väldigt långt till att man faktiskt gör det. (Respondent 7)

I studien framkommer att flera respondenter under sina år som familjehem fått avsäga vissa uppdrag på grund av att det inte fungerat i familjen. Framförallt har sammanbrottet berott på att personkemin inte stämt överens mellan familjemedlemmar och placerade barn. Samma resultat kommer Khoo & Skoog (2014) fram till som också menar att bristande information från socialtjänsten är en bidragande faktor till att familjehem avslutar uppdrag. Familjehemsföräldrarna upplever sammanbrottet som ett misslyckande, men trots det så framkommer det i materialet att de med socialtjänstens stöd lyckats gå vidare och finna mening i det de gör. Detta kan tyda på att familjehemsföräldrarna har en skaplig grad av KASAM, en lägre grad av KASAM kan medföra att individen istället klamrar sig fast vid det förflutna (Antonovsky 2005).

För att förebygga och skapa en god relation arbetar familjehemmen och socialtjänsten med olika strategier. Flera av respondenterna beskriver att förutsättningar för en lyckad placering sker på bästa sätt genom att barnet eller den unge successivt slussas in i familjehemmet. Vid en så kallad inskolning träffas barnet och familjehemsföräldrarna i ett första skede endera i jourhemmet eller på en neutral plats, för att känna om personkemin överensstämmer. I nästa skede får barnet komma till familjehemmet och hälsa på. Tanken är enligt respondenterna att barnet ska smyggas in i familjen. Detta kan förstås utifrån Antonovskys (2005) begrepp begriplighet då det ger familjehemsföräldrarna struktur och rutiner kring hur en inskolning ska gå till, vilket leder till en ökad förutsägbarhet i uppdraget och att de på så vis kan hantera situationen bättre.

Respondenterna beskriver olika strategier för att skapa en relation när barnet flyttar till familjehemmet. Några av familjerna berättar att de tillbringar mycket tid i hemmets lugna vrå, medan andra väljer att skapa en relation genom att sysselsätta barnen. Ponciano (2010) menar att sannolikheten för att skapa en bra anknytning förbättras om familjehemsmamman har en modersinstinkt och spenderar mycket tid med det placerade barnet. Enligt flertalet respondenter är det viktigt i början att inbjuda till samtal och närhet. I intervjuerna framgick att många av respondenterna använder sig av humorn som verktyg för att skapa trygghet och en relation till barnet. Det framgår att samtliga respondenter, oavsett hur svåra placeringarna varit, ändå sett en positiv utveckling hos barnen efter en tid i familjehemmet. Utifrån anknytningsteorin (Bowlby 1994) kan en positiv förändring ses som att det placerade barnet och minst en av familjehemsföräldrarna har fått en känslomässig relation, vilket på sikt kan leda till att en trygg bas (Bowlby 1994) skapas och att ett tryggare anknytningsmönster kan komma att utvecklas.

När en relation sedan skapats beskriver flera av respondenterna att det är jobbigt att separera från de placerade barnen. Om inte barnen själva vill ha kontakt, så förloras kontakten och det är svårt att få information om barnen eller ungdomarna, då sekretess föreligger. För att skydda sig själv berättar en respondent att hen valt att endast ta emot ungdomar, då hen tror att separationen från ett barn som hon haft sedan det är litet måste vara mycket jobbigare. Flera

av respondenterna berättar att de efter avslutad placering försöker hålla kontakten med barnet genom att till exempel bli kontaktfamilj eller anordna sammankomster.

Att separera från ett placerat barn som familjehemsföräldern har fått en relation till innebär en känslomässig påfrestning och kan ses utifrån det som Antonovsky (2005) benämner stressorer, då det är stimuli som det inte finns några automatiska reaktioner på, samt att det inte går att förutsäga slutresultatet. Då separationer uppstår torde det vara socialtjänstens uppgift att genom stöd och god kommunikation underlätta familjehemmets upplevelse av hanterbarhet, begriplighet och meningsfullhet, för att därigenom främja en bibehållen grad av KASAM(Antonovsky2005).

6. Diskussion

Vi anser att syftet med denna studie är uppnått, då vi har fått kunskap om hur familjehemsföräldrar upplever sitt uppdrag samt vilket ansvar som uppdraget medför. Vidare har vi fått kunskap om vad som ger familjehemsföräldrar drivkraften att fortsätta med sina uppdrag samt vilken känslomässig relation familjehemsföräldrarna upplever att de får till de placerade barnen. Diskussionen inleds med en sammanfattning av resultatet utifrån frågeställningarna: *Hur motiveras familjehemsföräldrarna att utföra sina uppdrag? Hur ser familjehemsföräldrarna på sitt uppdrag och på det ansvar som uppdraget medför? Vilken känslomässig relation upplever familjehemsföräldrar att de får till de placerade barnen?* Kapitlet avslutas med reflektioner och slutsatser.

6.1 Resultatdiskussion

Det insamlade materialet och analysen diskuteras utifrån de tre frågeställningar som besvarar studiens syfte. Därefter kommer en reflektion kring styrkor och svagheter i studien samt förslag till vidare forskning inom ämnesområdet. Kapitlet avslutas med studiens slutsatser.

Hur motiveras familjehemsföräldrar att utföra sina uppdrag?

Resultatet i studien visar att motivet för att starta familjehem har sett lite olika ut. Framförallt har känslan att vilja göra skillnad varit framträdande, alltså ett socialt motiv. Ett annat motiv var en önskan om att vilja ha fler barn än vad man själv har fått, detta ses enligt Höjer (2001) som ett behovsmotiv. Dessa faktorer är även omnämnda i Höjer (2001), men hon pratar även om kompetensmotivet som innebär att familjehemsföräldern anser sig ha kompetensen och därför anser sig kunna hjälpa ett barn eller en ungdom. Kompetensmotivet uttalades inte av respondenterna men när vi reflekterar över materialet kan kommentarer som “ofantligt positiv” och “problemlösare” ses som faktorer som egentligen handlar om kompetens. Dessa egenskaper tycks vara av betydande vikt för att rätt inställning till uppdraget ska finnas.

Det som får familjehemsföräldrarna att fortsätta med sina uppdrag och hitta motivationen visar sig vara den positiva responsen de får ifrån omgivningen, men framförallt ifrån de placerade barnen, antingen genom att familjehemsföräldrarna själva observera en positiv utveckling eller att barnet visar sin uppskattning. Vår tolkning är att den positiva responsen ger familjehemsföräldrarna en meningsfullhet (Antonovsky 2005) som gör att de orkar fortsätta och eventuellt är motiverade att åta sig nya uppdrag.

Hur ser familjehemsföräldrar på sitt uppdrag och det ansvaret som uppdraget medför?

Respondenterna beskriver familjehemsuppdraget som både krävande och givande. Samtliga beskriver uppdraget som att vara en familj där den placerade ska ha en självklar plats, där inget åtskiljande sker mellan de biologiska- och placerade barnen. Enligt Föräldrabalkens 6 kapitel (SFS 1949:381) framgår att förmyndarens ansvar är detsamma som de biologiska föräldrarnas ansvar och innebär att tillgodose barnets behov av trygghet, omvårdnad och god fostran. Syftet är att barnet på sikt ska bli en trygg och välfungerande vuxen. På frågan om

vilket ansvar uppdraget medför svarade några respondenter att ansvaret som familjehem är större, då det innebär att man även har ansvar gentemot samhället/socialtjänsten och de biologiska föräldrarna. Att familjehemsföräldrar anser att deras ansvar som familjehem är större än för det biologiska barnet kan tolkas både positivt och negativt. Positivt ur den aspekten är att de kan tänkas vara extra noga i sin omvårdnad om barnen. En negativ följd skulle kunna vara att familjehemsföräldrarna känner sig pressade och till följd blir övervakande mot barnet samt att eventuella biologiska barn riskerar att hamna i skymundan.

Att familjehemmen har en medvetenhet kring sitt uppdrag och ansvar samt att socialtjänsten är medvetna om hur familjehem ser på uppdragen är grundläggande för att förbättra förutsättningarna kring placeringar. Det är rimligt att anta att dessa krav kan tillgodoses genom att socialtjänsten utreder och utbildar familjehemmen samt att de får kontinuerligt stöd i form av handledning och uppföljning.

Resultatet visar att det är viktigt för familjehemsföräldrar att hela tiden känna att de har socialtjänstens stöd och förståelse. Om socialtjänstens stöd inte finns är samtliga respondenter överens om att motivationen att fortsätta som familjehem minskar markant. För familjehemsföräldrarna positiv respons kan de känna tillfredsställelse i ett väl utfört uppdrag. Tidigare forskning påvisar att det är positiv respons ifrån omgivningen som gör att familjehemsföräldrar finner motivation och således orkar fortsätta sina uppdrag (Andersson & Marlett 2014). Av studiens resultat framgår att respondenterna anser att socialtjänstens stöd ibland är bristfälligt, då stödet varierar beroende på vilken typ av familjehem man tillhör och i vissa fall måste familjehemsföräldrarna be om det stöd som de är i behov av. Det här skulle kunna vara en bidragande orsak till att flera av respondenterna anser att socialtjänstens stöd är otillräckligt då den utgår från familjehemsföräldrarnas subjektiva känsla och långt ifrån alla familjehemsföräldrar är kapabla att erkänna att en situation är jobbig då det skulle kunna ses som ett nederlag.

Hudson & Levasseur (2002) och MacGregor et al. (2006) menar att familjehemsföräldrar i högre grad efterfrågar känslomässigt stöd än konkret stöd. Utifrån vår tolkning av materialet är det inte bara känslomässigt stöd som respondenterna efterfrågar. Speciellt de familjehem som har placeringar med jobbiga erfarenheter eller beteendeproblematik påvisas ha ett större behov av stödet från socialtjänsten i form av råd och problemlösningar. Utifrån vad som framkommit i studien anser vi att det är viktigt att socialtjänsten delger familjehemmet all befintlig information som de har kring ett placerat barn, så de har bästa förutsättningarna för att kunna ta hand om det placerade barnet eller ungdomen.

MacGregor et al. (2006) anser att ett gott resultat bottnar i tillit och god kommunikation med socialsekreteraren, respekt för familjehemsföräldrarnas kunskap och synpunkter, samt att det är viktigt att familjehemsföräldern ses som en del av nätverket kring den placerade. Att göra familjehemsföräldrarna delaktiga tycks vara ett bra sätt för att stärka deras känsla av meningsfullhet inför uppdraget (Antonovsky 2005). Socialtjänstens stöd kan enligt Antonovsky (2005) ses som en GMR, vilken behövs i uppdraget för att genom kommunikation och utbildning hjälpa familjehemsföräldrarna att göra uppdraget begripligt

utifrån Antonovsky (2005). Det är rimligt att socialtjänstens stöd hjälper familjehemsföräldrar att få en belastningsbalans vilken innebär att familjehemsföräldrarna har en högre grad av hanterbarhet i ett annars påfrestande uppdrag.

Vilken känslomässig relation upplever familjehemsföräldrar att de får till de placerade barnen?

I intervjuerna framgår att det finns förväntningar på familjehemsföräldrarna att skapa en god relation till de placerade barnen. Huruvida en god relation skapas är beroende av flera faktorer som till exempel barnets ålder, upplevelser samt vilken relation barnet har haft till en tidigare anknytningsperson. Vidare framkommer att respondenterna har olika strategier för att skapa en god relation till det placerade barnet, där vissa tar med barnet ut på aktiviteter medan andra stannar hemma. I tidigare forskning (Buechler et al. 2006) framgår att de viktigaste faktorerna för att främja en lyckad placering är att vara en stödjande och beskyddande familjehemsförälder vilken kan hantera sig själv och de svårigheter som uppkommer i samband med uppdraget. Ponciano (2010) menar att sannolikheten för att skapa en bra anknytning är större om familjehemsmamman har en modersinstinkt och spenderar mycket tid med det placerade barnet.

Resultatet påvisar att respondenterna ser olika på relationer och vilka svårigheter det innebär att skapa en relation. Cole (2005) menar att förmågan att knyta an känslomässigt till ett placerat barn till stor del har sin grund i motivet till att starta familjehem, vilket också visar sig i intervjuerna, genom att de respondenter som har ett socialt engagemang som motiv till att bli familjehem verkar ha en större förmåga att knyta an till de placerade barnen (Cole 2005). Ponciano (2010) menar att en oerfaren familjehemsmamma i högre grad lyckas skapa en trygg anknytning för det placerade barnet. Det är rimligt att anta att den sociala motivationen gör att familjehemsmamman initialt är naiv och inte tänker på att den känslomässiga anknytningen vid en separation innebär en stressor som kan vara svår att begripa, hantera och att finna meningsfullheten i (Antonovsky 2005). Erfarenheten att separation mellan förälder och placerat barn innebär en känslomässig påfrestning skulle kunna leda till att familjehemsföräldern, utan rätt stöd, efter några år med största sannolikhet skapar ett skydd för sig själv genom ett förändrat omsorgsbeteende som gör att de inte knyter an till det placerade barnet i lika hög utsträckning (Bowlby 1994; Broberg et al. 2006).

Respondenterna är inte eniga om huruvida det är någon skillnad mellan biologiska barn och placerade barn. Det framgår dock i en av intervjuerna att den största skillnaden är att de placerade barnen är ett uppdrag som går att avsluta om det inte fungerar, den möjligheten har man inte som biologisk förälder. Det är rimligt och anta att om familjehemsföräldrar initialt går in i uppdraget med den inställningen kan det innebära hinder för att skapa en god relation och anknytning till det placerade barnet. Höjer (2001) menar att den största skillnaden är att familjehemsföräldrarna blir avlönade för de placerade barnen och att ett placerat barn i högre grad ställer krav på stöd och gränssättning. Det kan leda till motstridiga känslor hos familjehemsföräldrarna och därigenom påverka anknytningen.

6.2 Metoddiskussion

Med utgångspunkt i studiens syfte var en kvalitativ metod att föredra, då syftet var att fånga upplevelser (Kvale & Brinkmann 2009). Utgångspunkten var även att ha en induktiv ansats vid resultat och analys. I efterhand kan vi konstatera att resultatet i hög grad har speglats mot de teorier som valdes för studien, vilket fick till följd att den induktiva ansatsen inte blev framträdande.

Studiens trovärdighet kan diskuteras utifrån vilka ställningstaganden som gjorts under arbetets gång. Vi anser att studiens tillförlitlighet och giltighet är god, då den genomgående är noggrant beskriven, då intervjuerna spelades in och transkriberades ordagrant. Ett annat sätt för att nå en ökad tillförlitlighet är att vi bifogat det informationsbrev (se bilaga 1) som skickades ut till alla respondenter samt den intervjuguide (se bilaga 2) som användes vid alla intervjutillfällen. På det sättet kan läsaren själv avgöra om vårt material är trovärdigt, då den öppenheten har visats (Trost 2010). Det som höjer giltigheten och även tillförlitligheten är att vi har delat med oss av citat från respondenterna och inte bakat in alla svar i en löpande text, vilket samtidigt gör texten mer levande (Kvalen & Brinkmann 2009). En faktor som kan sänka giltigheten är det faktum att handledaren inte var delaktig i analysprocessen, utan endast i val av analysmetod och i att sammanföra kategorier till lämpliga teman.

Det informationsbrev som inledningsvis skickades (se bilaga 1) till respondenterna, i vilket de informerades om studiens syfte kan ha påverkat respondenternas inställning och då som följd även hur de besvarade frågorna. Problemet är att det inte går att förutse intervjusituationen, huruvida respondent och intervjuare påverkar varandra, frågornas utformning samt vilka upplevelser respondenterna kommer dela med sig av i andra studier, vilka genomförs under andra omständigheter. Efter varje genomförd intervju gjordes en utvärdering för att fastställa vad som fungerade och vad som borde förändras. Under arbetets gång har ytterligare frågor lagts till i intervjuguiden, vi har därför insett att vissa frågor borde ha ställts explicit, för att bättre kunna besvara vårt syfte. Vi har bland annat insett att ytterligare kunskap om familjehemsföräldrarnas egenskaper hade gjort det lättare för oss att förstå motiven till att bli familjehem.

Resultatet skulle kunna se annorlunda ut med andra respondenter, beroende på typ av placeringar och erfarenhet som familjehem. Majoriteten av studiens respondenter var kvinnor, då variation är önskvärt i en kvalitativ studie hade det varit önskvärt med fler manliga respondenter. Variationen i urvalet uppnåddes på ett annat sätt då respondenterna var i olika åldrar, var olika typer av familjehem samt hade olika lång erfarenhet. Utifrån det har studien visat ett brett resultat gällande situationen för familjehem.

6.3 Förslag till vidare forskning

Under studien var majoriteten av respondenterna kvinnor, därför skulle vidare forskning vara baserat på intervjuer med fler män. Detta för att undersöka huruvida resultatet skulle se annorlunda ut. Ett annat förslag på vidare forskning hade varit att göra en studie där man undersöker hur familjehemsföräldrar ser på lagstiftningen kring familjehem. Om lagstiftningen fungerar i praktiken och om de anser att den bör ändras till förmån för familjehemsföräldrar. En annan intressant aspekt torde vara att undersöka huruvida

socialtjänsten då de utreder presumtiva familjehem egentligen undersöker om familjehemmen har en svag eller stark grad av KASAM.

6.4 Avslutande slutsatser

Utifrån studien dras slutsatsen att familjehemmen är engagerade och alltid gör sitt bästa i ett uppdrag som kan vara både glädjande och jobbigt, att de inte alltid får det stöd de är i behov av, och att detta leder till mer frustration än vad som är nödvändigt.

En annan slutsats är att attityden, förståelsen och kunskapen i samhället kring familjehem måste förbättras. På det sättet skulle familjehemmen få mer positiv respons, vilket på sikt skulle kunna leda till bättre förutsättningar, ett ökat engagemang och att fler ansöker om att bli familjehem. Detta skulle enligt respondenterna kunna tillgodoses genom en ombudsman som skulle kunna föra familjehemsföräldrarnas talan.

Referenser

- Andersson, G. (2001). The motives of foster parents. their family and work circumstances. *The British Journal of Social Work*, 31(2), 235-248. doi: 10.1093/bjsw/31.2.235.
- Andersson, G. (2009). Foster children: a longitudinal study of placement and family relationships. *International Journal of Social Welfare*, 18(1), 13-26. doi: 10.1111/j.1468-2397.2008.00570.x
- Andersson, J.A. & Marlett, D.C. (2014). Foster Parent Liability Risk. *Journal of Insurance Regulation*, 33(10), 265-287.
- Antonovsky, A. (2005). *Hälsans mysterium*. 2. uppl. Stockholm: Natur och Kultur.
- Bergström, M. & Nilhede, L. (2013). *Etablering av föräldrautbildningen KEEEP med inriktning mot familjehem*. Lund: Socialhögskolan.
- Bowlby, J. (1994). *En trygg bas: Kliniska tillämpningar av bindningsteorin*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Broberg, A., Granqvist, P., Ivarsson, T. & Rishom-Mothander, P. (2006). *Anknytningsteori: Betydelsen av nära känslomässiga relationer*. 1. uppl. Stockholm: Natur och kultur.
- Buehler, C., Rhodes, K.W., Orme, J.G. & Cuddeback, G. (2006). The potential for successful family foster care: conceptualizing competency domains for foster parents. *Child Welfare*, 85(3), 523-558.
- Cole, S.A. (2005). Foster caregiver motivation and infant attachment: How do reasons for fostering affect relationships?. *Child and Adolescent Socialwork Journal*, 22(5), 441-457. doi: 10.1007/s10560-005-0021-x
- Holmes, J. (1993). *John Bowlby & Attachment Theory*. London: Routledge.
- Hudson, P. & Levasseur, K. (2002). Supporting foster parents: caring voices. *Child Welfare*, 81(6), 853-877.
- Höjer, I. (2001). *Fosterfamiljens inre liv*. Diss. Göteborg: Göteborgs universitet.
- Höjer, I. (2004). What happens in the fosterfamily. *Adoption & Fostering*, 28(1), 38-48. doi: 10.1177/030857590402800106.
- Jacobsson, K. & Meeuwisse, A. (2008). Fallstudieforskning. I Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson-Lappalainen, R. & Jacobsson, K. (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Uppl. 1. Stockholm: Natur & Kultur. s. 41-56.

Khoo, E. & Skoog, V. (2014). The road to placement breakdown: Foster parents' experiences of the events surrounding the unexpected ending of a child's placement in their care. *Children and Youth Services Review*, 29(4), 255-269. doi: 10.1177/1473325012474017.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2009). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Uppl. 2. Lund: Studentlitteratur.

Larsson, G. (2005). En känsla av sammanhang. I Hwang, P., Lundberg, I., Rönnerberg, J. & Smedler, A-C. (red.). *Vår tids psykologi*. Stockholm: Natur och kultur. s. 359-361.

Lundman, B. & Hällgren-Graneheim, U. (2012). Kvalitativ innehållsanalys. I Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red.). *Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård*. Lund: Studentlitteratur. s.187-201.

MacGregor, T.E., Rodger, S., Cummings, A.L. & Leschied, A.W. (2006). The needs of foster parents- A qualitative study of motivation, support, and retention. *Qualitative Social Work Copyright*, 5(3). 351-368. doi: 10.1177/1473325006067365.

Maeyer, D.S., Vanderfaeillie, J., Vanschoonlandt, F., Robberechts, M. & Van Holen, F. (2013). Motivation for foster care. *Children and Youth Services Review*, 36(8), 143–149. doi: 10.1016/j.chilyouth.2013.11.003.

Malterud, K. (2014). *Kvalitativa metoder i medicinsk forskning: En introduktion*. Uppl. 3. Lund: Studentlitteratur AB.

Nationalencyklopedin. (2016). *Biologiska föräldrar*.
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/biologiska-föräldrar> [2016-05-20]

Ponciano, L. (2010). Attachment in foster care: The role of maternal sensitivity, adoption, and foster mother experience. *Child and Adolescent Socialwork Journal*, 27(2), 97-114. doi: 10.1007/s10560-010-0192-y.

Rasmusson, B. & Regné, M. (2013). *Ett utvalt hem till ett utvalt barn: familjehemsutredningar och socialt arbete i praktiken*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

SOU 2014:3. *Boende utanför det egna hemmet- placeringsformer för barn och unga: delbetänkande*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

SFS. (2001:453). *Socialtjänstlagen*. Stockholm: Socialdepartementet.

SFS. (2003:460). *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

SFS. (1949:381). *Föräldrabalk*. Stockholm: Justitiedepartementet.

Silverman, D. (2006). *Interpreting qualitative data*. 3. uppl. London: SAGE Publications Ltd.

Socialstyrelsen. (2013). *Ett hem att växa i – familjehemmets bok. Grundutbildning för jour och familjehem*. Västerås: Edita Västra Aros.

Socialstyrelsen. (2015). *Statistik om socialtjänstinsatser till barn och unga 2014*.
<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20015/2015-12-33.pdf>
[2016-02-18]

Socialstyrelsen. (2016). *Lägesbild av socialtjänstens arbete*.
<https://www.socialstyrelsen.se/SiteCollectionDocuments/lagesbild-av-socialtjanstens-arbete-februari-2016.pdf> [2016-05-17]

SOF 2001:937. *Socialtjänstförordningen*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 2009:68. *Lagen om stöd för barn och unga*. Stockholm: Socialdepartementet.

SOU 2011:61. *Vanvård i social barnavård: Slutrapport*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer.

Thomassen, M. (2007). *Vetenskap, kunskap och praxis- Introduktion i vetenskapsfilosofi*. 1. uppl. Malmö: Gleerup.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Unicef (2016). *Barnkonventionen*. [Elektronisk]. Tillgänglig:
<https://unicef.se/barnkonventionen/las-texten#full> [2016-06-01]

Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2016-02-16]

Vinterhed, K. (1985). *De andra föräldrarna. Om fosterföräldrars förhållningssätt till barn*. Stockholm: SkeabFörlag.

Bilagor

Bilaga 1. Informationsbrev till familjehem

Hej!

Vi heter Anneli och Anna. Vi är två socionomstudenter som läser termin 6 vid Karlstad Universitet och som snart ska påbörja skrivandet av vår C-uppsats. Vi vill i vår uppsats undersöka hur familjehemsföräldrar upplever sin roll, sitt ansvar och sitt uppdrag. Vi vill vidare ta reda på vad som ger familjehemsföräldrarna drivkraft att fortsätta med sitt uppdrag, samt även vilken känslomässig relation de får till de placerade barnen.

Vi är därför intresserade av att fånga era upplevelser av detta genom individuella intervjuer. Vid en intervju med utredare av familjehem kom vi i kontakt med familjehemsenheten och de var villiga att förmedla vår fråga om att delta som intervjuperson till er som har familjehemsuppdrag. Vi har inga uppgifter om att ni är familjehem, utan det är först när ni kontaktar oss som vi får reda på det. Det är frivilligt att delta och därigenom har ni möjligheten att avbryta er medverkan under intervjun. Era uppgifter anonymiseras så att det inte går att utläsa vem du är. Materialet som vi samlar in i form av en intervju kommer endast användas för vår uppsats och sedan förstöras.

Är du intresserad av att ställa upp är vi tacksamma om du vill bidra till vår uppsats med dina upplevelser och erfarenheter av att vara familjehemsförälder.

Om du vill delta eller om du har vidare frågor är du varmt välkommen att kontakta:

Anna Ahlbäck
Mail: anna.ahlback@gmail.com
Mobil: 070- 695 66 83

Anneli Hogmalm
Mail: anneli.hogmalm@hotmail.com
Mobil: 070-365 83 92

Bilaga 2. Intervjuguide

Syftet är att undersöka hur familjehemsföräldrar upplever sin roll, sitt ansvar och sitt uppdrag. Vi vill vidare ta reda på vad som ger familjehemsföräldrarna drivkraft att fortsätta med sitt uppdrag, samt även vilken känslomässig relation de får till de placerade barnen. För att kunna besvara syftet avser vi att använda oss av följande frågeställningar:

- Hur blev familjehemsföräldrarna motiverade att starta familjehem?
- Hur ser familjehemsföräldrarna på sin roll, sitt uppdrag och på det ansvar som uppdraget innebär?
- Vilken känslomässig relation får familjehemsföräldrarna till de placerade barnen?

Innan intervjun

- Presentation, information om studien.
- Spela in intervjun, samtycke.
- Nyttjandekravet att materialet kommer användas till studien och sen förstöras.
- Materialet anonymiseras.
- Informera informanterna om att de får avbryta intervjun när som helst om de inte känner sig bekväma.

Bakgrund

- Kan du berätta om dig själv?
- Erfarenhet; utbildning, tidigare yrken.
- Kan du berätta om er familj?
- Hur länge har ni varit familjehem?
- Vi vet att det finns olika typer av familjehem, vilken kategori tillhör ni?

Hur ser det ut för dig? Har du en annan anställning eller är uppdraget en heltidssysselsättning?

Process att bli familjehem

- Hur väcktes ditt intresse om att bli familjehem?
- Kan du berätta hur rekryteringen gick till?
- Anser du att ni fick tillräckligt med information om vad uppdraget som familjehem innebär?
- Vad fick ni för utbildning? Vad får ni för utbildning/handledning idag? Anser ni att det är tillräckligt? Om inte, vad önskar ni?

Roll och uppdrag

- Skulle du kunna beskriva uppdraget som familjehem?
 - roll
 - ansvar
- Om det uppstår tillfällen med stress eller oro, vad skulle du säga att det skulle kunna bero på? Hur hanterar du det?

Känslomässig relation

- Kan du berätta hur det går till när ett nytt barn ska placeras hos er? Och vad händer sedan? Beskriv gärna ett scenario som har inträffat.
- Gör du/ni något speciellt för att få barnen att känna sig hemma/trygga?
- Hur gör du som familjehemsförälder för att främja en god relation till det placerade barnen?
- Ser du/ni att barnen förändras/utvecklas efter en tid hos er? Efter hur lång tid? Positivt eller negativt?

Samverkan

- Kan du beskriva hur kontakten med socialtjänsten ser ut?
- Har ni någon gång funderat på att avsluta ert uppdrag som familjehem? I så fall, av vilken anledning? Vad fick er att fortsätta? Vad gjorde socialtjänsten, hade de kunnat stödja dig mer?
- Finns det någon annan stöttning för dig som familjehemsförälder? Om inte, vad skulle ni önska för stöd?

Motivation

- Vad skulle du/ni säga är det svåraste resp. det bästa med att vara familjehem?
- Skulle ni rekommendera andra att bli familjehem?
- Vad tror ni krävs för att fler ska ansöka om att bli familjehem?

Är det något du tycker att vi glömt som du vill tillägga?